

● **Mitt tips** | 20 Gratis regneoppgaver på nettet ● **Aktuelt** | 22 Sensur av barnelitteratur
● **Fotoreportasjen** | 28 Fotball- og lekeskole ● **Kronikk** | 48 Internasjonalt samarbeid

UTDANNING

17

20. OKTOBER 2017

utdanningsnytt.no

Flere melder fra
til barnevernet

Knut Hovland
Ansvarlig redaktør
kh@utdanningsnytt.no

Harald F. Wollebæk
Sjef for nett, desk og layout
hw@utdanningsnytt.no

Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no

Ylva Törngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no

Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no

Jørgen Jelstad (perm.)
Journalist
jj@utdanningsnytt.no

Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no

Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no

Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no

Hans Skjong
Journalist
hs@utdanningsnytt.no

Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no

Tore Magne Gundersen
Presentasjonsjournalist
tmg@utdanningsnytt.no

Ståle Johnsen
Bokansvarlig/korrekturleser
sj@utdanningsnytt.no

Synnøve Maaø
Markedssjef
sm@utdanningsnytt.no

Randi Skaugrud
Markedskonsulent
rs@utdanningsnytt.no

Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no

Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no

Linda Sjødal
Markedskonsulent
ls@utdanningsnytt.no

17
20. OKTOBER 2017
utdanningsnytt.no

Innhold

● Hovedsaken: BARNEHAGEFOLK MELDER OFTEST FRA TIL BARNEVERNET

Barnehageansatte er den gruppen som oftest melder fra om omsorgssvikt mot små barn, viser statistikken. Ansatte står for hver femte melding for barn mellom tre og fem år. Både barnevernstjenesten og politi melder sjeldnere til barnevernet enn barnehagen.

● Innspill 38

Både Bård Kuvaas og Gunnar Østgaard kritiserer Utdanningsetaten i Oslo og etatens direktør Astrid Søgne i sine innlegg.

Innhold

Aktuelt	4	På tavla	34
Aktuelt navn	9	Innspill	36
Hovedsaken	10	Debatt	42
Kort og godt	18	Kronikk	48
Ut i verden	19	Stilling/Kurs	52
Mitt tips	20	Lov og rett	55
Aktuelt	22	Fra forbundet	56
Glimt	27		
Fotoreportasje	28		
Aktuelt	32		
Friminutt	33		

● Mitt tips

Carl Erik Melhus har i ett år jobbet fram nettstedet ematte.no, der lærere kan dele matematikkoppgaver med hverandre og elevene.

Utdanning på nettet

I Utdannings nettutgave finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som eblad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

Fotoreportasje

For 145 kroner per dag kan Trondheims-elever trene fotball og få sunn mat og leksehjelp. Bak står Rosenborg Ballklub.

Vil sensurere barne- og ungdomslitteratur

Den amerikanske bibliotekorganisasjonen American Library Organization (ALA) har talt opp 41 bøker som vart kravd tatt ut av offentlege bibliotek i USA og Canada i fjor. Flest vil kaste ut bind sju i «Harry Potter»-serien.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2016: 163.911
issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:

Sörmlands Printing Solution
www.sormlandsprinting.se

Abonnementsservice

Medlemmer av Utdanningsforbundet melder adresseforandringer til medlemsregisteret. E-postadresse: medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakatens og Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell uavhengighet og god presseskikk. Den som føler seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen. Mer informasjon: presse.no/pfu/etiske-regler

Forsidebildet

Antall undersøkte barnevernsaker meldt fra barnehage i 2007 var 1067. I 2016 hadde tallet steget til 2782.

Ill.foto: Erik M. Sundt

Leder Steffen Handal

1. nestleder Terje Skyvulstad

2. nestleder Hege Valås

Sekretariatssjef Lars Erik Wærstad

Leder

Knut Hovland | Ansvarlig redaktør

Presset øker for å få flere lærere

Regjeringens forslag til statsbudsjett er blitt møtt med hard kritikk fra de rødgrønne partiene på Stortinget, og med en noe mildere reaksjon fra Kristelig Folkeparti og Venstre. Forsvar og samferdsel er vinnerne i statsbudsjettet, mens skole og barnehage ikke får så mye penger som mange hadde håpet på. Regjeringen og kunnskapsministeren vektlegger riktignok tidlig innsats og prøver å presentere det som en satsing i budsjettet, men det blir likevel for puslete. Leder i Utdanningsforbundet, Steffen Handal, sier det slik i en kommentar: – Pengene smøres tynt utover, og tiltakene som foreslås er lite forpliktende for kommunene.

I forkant av presentasjonen av budsjettet var det stor oppmerksomhet om å få på plass en lærernorm. Både Kristelig Folkeparti og SV har engasjert seg til fordel for dette, mens Arbeiderpartiet har snakket om 3000 nye lærere i løpet av den kommende stortingsperioden. Trontaledebatten i Stortinget ble preget av temaet, i tillegg til forslag fra opposisjonen om blant annet å droppe firerkravet i matematikk i lærerutdanningen og å stoppe «avskiltingen» av lærere som ikke oppfyller de nye kompetansekravene som blir stilt. Dette er blitt godt mottatt i lærerkretser, og mange er nå spente på den videre prosessen i Stortinget fram mot jul. Det kommer til å bli mange tøffe tak, og regjeringen vil merke at den ikke sitter like trygt som i forrige periode.

Det Kristelig Folkeparti har vært veldig tydelig på, er at det må komme på plass en lærernorm. En norm som innebærer at det blir maks 15 elever per lærer fra 1. til 4. trinn, mens det blir maks 20 elever per lærer på de neste trinnene i grunnskolen. Dette har også vært en viktig sak for KrF i de foregående budsjetttrundene. De har klart å presse gjennom betydelige bevilgninger for å øke lærertettheten. Men som Utdanningsforbundet har pekt på flere ganger den siste tiden: Det har ikke gitt de helt store resultatene i praksis. Det er blitt bevilget 1,3 milliarder kroner til flere lærere de siste tre-fire årene, men det har gitt bare 198 flere lærere på de laveste trinnene. På 5. til 10. trinn er lærertettheten blitt dårligere. Med andre ord: Kommunene bruker pengene på andre formål, de går ikke til å styrke kvaliteten i skolen.

Vi er overbevist om at de fleste har fått med seg dette, og flertallet på Stortinget vil nå forsikre seg om at det blir en reell forbedring av lærertettheten de kommende årene. Den beste måten å sikre det på, er å sørge for at det blir vedtatt en nasjonal minstenorm for lærertetthet. Det vil regjeringspartiene like dårlig, men det vil bli meget godt mottatt av både elever, lærere og folk flest.

Knut Hovland

Forslag til statsbudsjettet 2018

KrF står på for lærernorm

KrF krever 800 millioner kroner til en lærernorm for å støtte regjeringens budsjettforslag. De kan få flertall i utdanningskomiteen.

TEKST Hans Skjong | hs@utdanningsnytt.no,
Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no,
Snorre Schjønberg | ss@utdanningsnytt.no

Ifølge Kristelig Folkeparti mangler statsbudsjettet 800 millioner kroner for å få plass partiets krav om en lærernorm på maks 15 elever per lærer på 1.-4.-trinn, og opptil 20 elever per lærer på 5.-10.-trinn.

– Lærernorm er vårt hovedkrav, sier KrFs Hans Fredrik Grøvan til Utdanning.

– Er kravet om 800 millioner et ultimatum for å støtte budsjettforslaget?

– Vi bruker ikke det ordet. Men vi går til forhandlingene med det for øyet, og vi vil ha resultater.

– Dette handler om vår profil i skolepolitikken, og vi vet dette er tiltak som lærere tror på. Vi vil ha skolepolitikk nedenfra og opp, ikke ovenfra og ned, sier Grøvan.

– Hvor vil dere ta de 800 millioner kronene fra i budsjettet?

– Vi vet ikke ennå. Pengene skal ikke tas fra andre poster i skolesektoren, sier Grøvan.

– Skal KrF få gjennomslag for dette, må de si hvor de tar midlene fra, sier vikarierende kunnskapsminister Henrik Asheim (H).

– En lærernorm er topp prioritert fra KrFs, sier Hans Fredrik Grøvan, KrFs mann i utdannings- og forskningskomiteen på Stortinget.

FOTO HANS SKJONG

– Vi mener at budsjettet vi har lagt frem, er det beste for Skole-Norge. Vi har videreført satsingen på lærertetthet med 1,3 milliarder kroner, men skjønner at KrF ønsker enda mer, sier Asheim.

– Hva gjør dere hvis KrFs støtte til budsjettet står og faller med dette?

– Stortingsbehandlingen avgjør hvor smertegrensen går, sier Asheim.

– Høsten kan bli spennende i utdanningskomiteen, for vi kan få et nytt flertall for økt lærertetthet, sier SVs Mona Fagerås, som vil ha lærernorm

og flere lærere, til Utdanning.

Arbeiderpartiets utdanningspolitiske talsperson, Martin Henriksen, kaller lite penger til flere lærere for en av budsjettets største svakheter.

– Ap har foreslått 3000 flere lærere. Det er nok til å oppfylle både KrFs og Sosialistisk Venstrepartis (SV) lærernorm, sier Henriksen.

– Vi er glad for KrFs initiativ, og ønsker å utfordre regjeringen videre på det, sier Marit Strand, Senterpartiets medlem av utdannings- og forskningskomiteen på Stortinget.

Regjeringen vil prioritere lærerspesialister

Regjeringen vil bruke 40 millioner kroner på å utdanne lærerspesialister for 1.-4. trinn.

Utdanninga av lærerspesialister skal gå av potten på 100 millioner som regjeringen vil bruke til tidlig innsats i barnehage og skole.

– Lærerspesialister er en del av kompetanseløftet for lærere, sier kunnskapsminister Henrik Asheim.

– Både fra politisk og faglig hold er det kommet sterke innspill om mer satsing på større lærertetthet, særlig i de første klassene. Hvorfor velger dere da å innføre lærerspesialister?

– Fordi forsøk med lærerspesialister har vært svært vellykka. Nå ønsker vi lærere som skal bli eksperter i å veilede andre lærere i å drive grunnleggende lese- og skriveopplæring.

– Ifølge departementet vil lærerspesialistene

få flere til å lære å lese og regne tidligere. Er tidlig innsats at flere skal lese og regne tidligere?

– Ikke bare, men en viktig del. Å henge etter i basiskunnskapene er svært uheldig for det videre skoleløpet, sier Asheim.

Skolepolitiske talspersoner fra opposisjonspartiene som Utdanning har snakket med, er kritiske til å prioritere lærerspesialister framfor flere lærere for de minste.

Skuffet over Siv

Regjeringen vil øke maksprisen for barnehageplass mer enn prisveksten. Det mener SV er et brudd på barnehageforliket.

I statsbudsjettet som ble lagt fram 12. oktober, varslet finansminister Siv Jensen (Frp) at regjeringen ønsker å øke maksprisen for barnehageplass til 2910 kroner i måneden. Det er en reell økning på 110 kroner i måneden, ifølge NTB.

– Siv Jensen var en av barnehageforlikets mødre. At hun i dag står på Stortingets talerstol og vil øke maksprisen, er et brudd på det forliket. Det framgikk av barnehageforliket at maksprisen skulle være på 1750 i 2005-kroner, sier SVs utdanningspolitiske talsperson, Mona Lill Fagerås, til Utdanning.

2202 kroner

SSBs konsumpriskalkulator viser at 1750 kroner i 2005 tilsvarte 2202,92 kroner i 2016.

Fagerås understreker at SV i sitt

alternative budsjettforslag ikke vil øke maksprisen.

– Det vil være en jobb for den nye utdanningskomiteen å få fram et forslag hvor man ikke øker maksprisen. Da blir det viktig å få med oss, Venstre og KrF, legger hun til.

Senterpartiets Marit Arnstad opplyser at Sp ikke har vurdert saken ennå.

Djupedal: – Uklokt av Siv Jensen

Dersom Siv Jensen er barnehageforlikets mor, er tidligere SV-politiker Øystein Djupedal dets far. Han er nå skuffet over sin tidligere forlikspartner.

– Det er helt riktig at jeg tok initiativet og ringte til Siv og startet prosessen, og det har vært en enestående suksess siden. Det er jeg stolt over. En grunn til det har vært at vekslende regjeringer har holdt fast ved de prinsippene vi hadde: Alle skulle ha plass, til lav pris ved hjelp av makspris og med likebehandling av offentlige og private barnehager, sier Djupedal til Utdanning.

– Alt dette har ulike regjeringer fulgt helt siden forliket ble inngått. Det er

SVs nye utdanningspolitiske talsperson Mona Lill Fagerås mener regjeringen bryter barnehageforliket med sitt forslag om økt makspris i barnehagen. *Foto: SV*

en veldig viktig årsak til suksessen. Det betyr at jeg synes det er uklokt av Siv Jensen, som har vært en av de som sto bak dette, ikke å følge de prinsippene som ligger i barnehageforliket, sier Djupedal og ber Stortinget rydde opp.

– Svakt om tidlig innsats

Steffen Handal, leder i Utdanningsforbundet, mener tiltakene som foreslås, er lite forpliktende for kommunene.

FOTO: UTDANNINGSFORBUNDET

– Pengene smøres tynt utover, og tiltakene som foreslås, er lite forpliktende for kommunene, sier leder i Utdanningsforbundet Steffen Handal.

– Allerede i vinter varslet regjeringen i en stortingsmelding en betydelig innsats i tidlig innsats og kvalitet i skolen. Det er lite å finne igjen av dette i budsjettforslaget, sier Handal.

Selv om tidlig innsats er ett av områdene som får økning i budsjettforslaget, skal midlene fordeles mellom barnehagene og skolene og er lite forpliktende for kommunene, ifølge utdanningsforbundet.no.

Handal mener at en norm, både for skolen og barnehagen, i mye større grad vil sørge for at penger bevilget til flere lærere og tidlig innsats ikke forsvinner til andre formål.

De siste årene har Stortinget gitt 1,3 milliarder til økt lærertetthet.

– Vi sitter igjen med 198 flere lærere på 1.-4.trinn og lavere lærertetthet på 5.-10. trinn. Dette tilsier at en nasjonal minstenorm for lærertetthet er beste måte å sikre nok lærere på, sier Handal.

Han mener dette er den mest effektive ressursbruken for å heve kvaliteten i utdanning.

MEST LEST:

- Senterpartiet vil skrote avskiltingen av lærere
- Cuba: I denne leiligheten på 45 kvadratmeter går 25 barn i barnehage
- Kahoot lanserer lekse-app og ber om lærer-hjelp
- Steffensen: – Må erkjenne at Oslo-innvandring skaper voldsproblemer i skolen
- Slik kan du forebygge digital mobbing i skolen
- Elevlederen skryter av filosofilæreren som «gjorde folk av meg»

Gikk du glipp av denne?

Krass kritikk av spesialundervisninga

Ein gut blei tatt ut av klassen i matematikk få månader før eksamen for å få spesialundervisning. Men det han gjorde, var å spele Yatzy, ifølge ein rapport frå Barneombudet. Utdanningsnytt.no/barneombud0917

Les mer om forslaget på Utdanningsnytt.no under emnet «Statsbudsjett»

Barnehagene eies av de store kjedene. Mangfoldet vil forsvinne, og det vil kun bli noen store aktører igjen, advarer Heidi Foreldredrevet barnehage. Ill. foto: Harald F. Wollebæk

Private barnehager gjør et vil forsvinne

opptatt av den store endringen som skjer med private barnehager.

Relevante lenker

> Vi trenger en revolusjon for å redde barnehagesektorens verdier og mangfold

Kjøpt ti på to år

Espira har økt sin portefølje med 17 nye barnehager fra juli 2015 til juli 2017.

Av disse er ti kjøpt opp og sju bygget av selskapet. Selskapet har nå 96 barnehager i Norge.

– Vår suksess skapes av jobben de ansatte gjør i barnehagene, ikke av det vi gjør på hovedkontoret i Oslo. Å presse en barnehage inn i et stort selskap mot deres vilje vil være en merkelig forretningsstrategi, sier kommunikasjonssjef Jens Schei Hansen i Espira.

Påstanden om en maktforskyvning i PBL kjenner ikke Espira-direktøren seg igjen i.

– Vår administrerende direktør sitter i styret og er valgt av et enstemmig landsmøte etter innstilling fra en enstemmig valgkomité. Når det gjelder landsmøter, er det ikke sånn at vi forbereder oss sammen med de andre store, eller noe slikt, ikke internt heller. Våre delegater står fritt til å stemme og mene som de vil, sier Hansen.

Jens Schei Hansen.
FOTO ESPIRA

Bjarne Stenersen leder samvirket der 27 ideelle barnehager i Troms har gått sammen for å få stordriftsfordeler mens de fortsetter å være små.

FOTO MARIANNE RUUD.

Samvirke kan hindre oppkjøp

Kommersielle aktører vokser på barnehagefeltet. I Troms har 27 ideelle barnehager slått seg sammen og laget et samvirkeforetak, IBID. – Det kan hindre oppkjøp, sier leder Bjarne Stenersen.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

Ideelle barnehager i dialog (IBID) samler 27 barnehager; 25 i Tromsø, én i Lenvik og én i Balsfjord. Stenersen tror ideen kan spre seg til flere steder i Norge.

– Ved etableringen av IBID ønsket vi å legge til rette for at barnehagene skal kunne være selvstendige barnehager, men ha fordelene ved et større foretak. Det er lurene at en person arbeider for alle, enn at 27 styreere gjør det samme på hvert sitt kontor. IBID kan forhandle fram bedre avtaler om tjenester enn det enkeltbarnehager kan, sier han.

– Hva er kravet for å bli med i IBID?

– Barnehagen må være ideell, det vil si godkjent som skattefri institusjon etter skattelovens paragraf 2-32. Da kan det ikke tas ut utbytte av driften i noe ledd, og barnehagene kan ikke ha erverv som formål. Barnehagene drives av foreldrebetaling og offentlige tilskudd, og alle inntekter til barnehagene går til å

utvikle gode tilbud til barn og foreldre. IBID er selv et ideelt foretak og godkjent som skattefri institusjon, sier Stenersen.

– Hvor mange ansatte er tilknyttet IBID?

– I dag er det rundt 330 ansatte med ansvar for omtrent 1200 barn.

– Hva slags kurs tilbyr dere?

– Vi tilbyr lederutvikling, veiledning for nyutdannede, kurs som forbereder assistenter til eksamen og fagbrev i barne- og ungdomsarbeiderfaget. Vi arrangerer også en felles planleggingsdag og organiserer nettverk og arbeidsgrupper der personalet fra ulike barnehager kan møtes, sier Stenersen og fortsetter:

– Vi tilbyr også førstehjelpskurs i samarbeid med Norsk Folkehjelp. Tidligere bestilte barnehagene slike kurs hver for seg. Etter at vi etablerte samvirkeforetaket klarer vi å fylle opp plassene. Da blir det rimeligere for den enkelte barnehage.

Stenersen trekker også fram at IBID tilbyr ressursteam i samarbeid med pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT). Teamene gir veiledning, tips og råd angående barn som trenger ekstra støtte.

– Hva slags andre avtaler forhandler IBID om?

– Det kan være alt fra renovasjon til vikartjenester, sier Stenersen.

● Elevgrunnlag

Loddtrekning kan motvirke A- og B-skoler

Jo høyere inntektsnivå blant foreldrene, jo høyere karakternivå på skolene, ifølge professor Marianne Nordli Hansen. Hun nevner loddtrekning som en mulig løsning.

ILL.FOTO ERIK M. SUNDT

Hvis elevene trekker lodd om hvilken skole de skal gå på, teller hverken karakterer eller foreldrenes lommebok. – Det kan framstå som mer rettferdig, mener forsker.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

Venstresiden har ment at de som er bosatt i samme geografiske nærområde, bør gå på samme videregående skole. Høyresiden har ønsket valgfrihet og at elevenes karakterer skal avgjøre. Begge modeller har ulemper.

– Noen land har prøvd ut en ordning med lotteri. Da teller verken karakterer eller foreldrenes lommebok. En slik modell kan føre til et mer blandet elevgrunnlag, og noen vil nok mene at en slik ordning kan framstå som mer rettferdig, sier professor i sosiologi Marianne Nordli Hansen ved Universitetet i Oslo.

Mener Oslo-skolens fortreffelighet er en myte

I en ny antologi har Hansen skrevet kapitlet «Segregering og ulikhet i Oslo-skolen». Der skriver hun: «Lakmustesten for Oslo-skolen er hvorvidt barna med lavere sosial status gjør det bedre enn

andre steder i landet, og om forskjeller i sosial bakgrunn reduseres over tid. Oslo-skolen stryker på den testen.»

– Det jeg fant, var at segregeringen i Oslo-skolen øker, noe Høyre-politikerne ikke ser ut til å være særlig opptatt av, sier Hansen til Utdanning.

Hansen har fått motbør. 18. august sa kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H) til NRK at «det som har kjennetegnet Oslo-skolen over flere år, er at Oslo-skolen har vært god på å utjevne sosial bakgrunn». Høyres skolepolitiske talsperson i Oslo, Saida Begum, skrev i Dagsavisen i september at forskere har kommet til motsatt konklusjon av Hansen. Hun viste til Statistisk sentralbyrås rapport fra tidligere i år, som regner ut skolebidragsindikatorer over hvor mye den enkelte skole bidrar til elevenes læring.

– Politikerne bestemmer selvsagt hvilke tiltak de vil satse på, men tallgrunnlaget og statistikken jeg bygger artikkelen min på, kan de ikke bestride, slår Hansen fast.

Videre sier hun til Utdanning: – Rapporten er interessant. Men indikatorene viser ikke hvor god Oslo-skolen er til å utjevne sosial bakgrunn, eller om forskjellene i sosial bakgrunn reduseres over tid.

Karakterene viser stabilitet over tid

Det Hansen har sett på av statistikk, viser at det i Oslo-skolen har vært en stor grad av stabilitet i karakterer etter sosial bakgrunn gjennom mange

år. Dataene er hentet fra Statistisk sentralbyrå og Utdanningsdirektoratet.

– Sammenstiller man disse dataene med foreldrenes utdannings- og inntektsnivå og sosiale klasse, ser man klare tendenser. Jo høyere inntektsnivå blant foreldrene, jo høyere karakternivå på skolene. Dette er særlig tydelig på østkant-skolene, forklarer Hansen.

Hun hevder at de sosiale forskjellene i karakterer ikke er mindre i Oslo enn i resten av landet. Og de med lavest sosial bakgrunn gjør det ikke bedre i Oslo enn i andre fylker. De sosiale forskjellene målt i karakterer, har heller ikke avtatt over tid.

Penger og nytt finansierings-system skal hjelpe

● For å motvirke sosiale forskjeller vil Oslos skolebyråd Tone Tellevik Dahl (Ap) innføre det hun kaller «positiv forskjellsbehandling». I Oslo-budsjettet for 2018 får åtte videregående skoler i Oslo, som blant annet har slitt med vold og trusler, 15 millioner kroner ekstra.

Byrådssekretær for utdanning, Halvard Hølleland (Ap), sier til VG 4. oktober at byrådet vil også bort fra stykkpris-prinsippet.

Aktuelt navn

Vil kapre utdanningspolitikken

Fremskrittspartiets Roy Steffensen vil gjøre utdanning til en av valgkampsakene partiet eier innen 2021.

TEKST Snorre Schjønberg | ss@utdanningsnytt.no

FOTO Stortinget

● Roy Steffensen (37)

Hvem

Politiker fra Fremskrittspartiet og leder av utdannings- og forskningskomiteen på Stortinget.

Aktuell

Tar over som leder i komiteen etter Trond Giske (Ap).

Hvorfor ville du bli utdanningskomiteens leder etter to år i transport- og kommunikasjonskomiteen og to år i finanskomiteen?

Jeg vil at skolepolitikk skal bli en av Frps valgkamp saker i 2021. Det er et politisk område alle har en eller annen relasjon til. Da må Frp løfte det i eget parti og i offentligheten. Det er et tøft valg av partiet, for de signaliserer at de støtter det når de velger å gjøre meg til en av våre komitéledere.

Hvor mye Frp-liberalisering er det rom for i skolen?

Det er en del ting vi kan endre. Jeg har blant annet bedt om å få en gjennomgang av hvordan læreplaner styres. Jeg ønsker at mer skal gjøres av den lokale skoleledelsen i stedet for at det gjøres i et direktorat eller departement. Hele mitt politiske prosjekt er å flytte makt fra politikere og byråkrater ned til hvert enkelt menneske. Jeg har veldig stor tro på at skolene skal få bestemme mer selv.

Du har ingen utdanning utover videregående skole og sier selv du var skoleleir. Hva gir det deg i denne jobben?

Jeg tror jeg forstår litt lettere at skolen må være variert, og at det som fungerer for en klasse og en elev, gjerne ikke fungerer for alle. Fag må bli mer praktiske.

Hvem ville du ha gitt en straffelekse?

Jeg synes at lekser som straff er et fryktelig dårlig utgangspunkt hvis du ønsker at noen skal lære noe og utvikle seg, så det må være svaret mitt.

Hvilken kjent person ville du hatt som lærer?

Frank Aarebrot. Jeg har stort sett vært fornøyd med lærerne mine, det er ikke derfor jeg ikke trivdes på

skolen. Men Aarebrot inviterte vi til å holde foredrag i Fremskrittspartiets Ungdom, og det var fortryllende å lytte til. Han kunne jeg tenkt meg som lærer, mest for samtalene i pausene.

Hva er ditt største fortrinn?

Det er vel at jeg sier ting direkte. Jeg har ikke gått politiker-skolen, men jobbet med fiskeoppdrett. Jeg har mine meninger og de presenterer jeg, så er jeg ferdig.

Hvilke foreninger er du medlem av?

Jeg ble medlem av Ålgård konjakk-klubb for et år siden, men har ikke rukket mer enn å betale medlemskontingenten, ingen møter ennå. Her på Stortinget er det mange foreninger, men av prinsipp er jeg ikke med i noen av dem. Jeg er medlem av statskirken. Og konjakk-klubben, da. Og jeg er like ofte til stede begge steder.

Hvordan får du utløp for frustrasjon?

Jeg blir ikke så frustrert, og sjelden sint, men det jeg liker å gjøre hvis jeg er litt stressa, er å gå tur, samme hvor. Er jeg hjemme, tar jeg med bikkja og går i en time, her i Oslo er det å vandre litt nye plasser og se byen. Da klarer jeg å samle tankene veldig.

Hva har du lagt ut på Facebook denne uka?

Det siste jeg la ut, var et bilde av datteren min som var her på åpningen av Stortinget i går. Da la jeg ut bilde av henne i hjemmestrikket bunad og skrev at hun var den fineste jenta på Stortinget. Den fikk mange liker. Kattebilder og unger får flere liker enn politikk, ja. Men jeg har to profiler, en privat og en politiker-side.

«Jeg har veldig stor tro på at skolene skal få bestemme mer selv.»

Hovedsaken

VARSLING TIL BARNEVERNET

Tøffe meldi

Ansatte i skole og barnehage melder stadig oftere fra til barnevernet. Noen ganger informerer de foreldrene først. Gjelder bekymringsmeldingen vold eller overgrep, varsles ikke foreldrene på forhånd.

nger

Langt flere i skole og barnehage **varsler** barnevernet

For ti år siden undersøkte barnevernet litt over 4000 tips fra barnehager og skoler. I fjor var det nesten 10.000.

TEKST Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no

Ansatte i skole og barnehage melder stadig oftere fra til barnevernet når de får mistanke om at et barn blir utsatt for omsorgssvikt, og stadig færre saker blir henlagt.

– Man blir sjelden populær når man melder til barnevernet, men det er en del av oppdraget vårt, sier Heidi Reese.

Reese er enhetsleder i Strinda barnehager, som

Å melde til barnevernet er også en del av jobben, mener enhetsleder i Strinda barnehager, Heidi Reese.

FOTO JENS PETTER SØRAA

består av Persaunet barnehage og Rønningen barnehage i Trondheim. Hun har jobbet i barnehage i mer enn 30 år og har meldt fra til barnevernet flere ganger i løpet av disse årene.

– Jeg har god erfaring med å melde fra til barnevernet, og hver gang jeg melder fra, håper jeg at jeg tar feil, sier hun.

Men til nå har ikke den erfarne lederen gjort det. Antall familier som blir undersøkt av barnevernet etter tips fra barnehagen eller skolen, har økt jevnt fra 2007 til i dag, viser tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB).

SSB endret statistikken i 2013, og Utdanning har derfor bare sett på saker som både er meldt og undersøkt, da det er dette som ble registrert i tidligere år. De henlagte sakene er ikke med i statistikken.

Tidligere registrerte man bare én sak per barn, selv om det var kommet flere bekymringsmeldinger. Nå er disse rutinene endret, og man registrerer absolutt alle bekymringsmeldinger.

– Før 2013 innhentet vi kun én undersøkelse per barn, mens vi nå innhenter alle. Men tallene viser likevel utviklingen, sier Tone Dyrhaug, rådgiver i seksjon for levekårsstatistikk i SSB.

Barnehagen den vanligste melderer

Barnehageansatte er den gruppen som oftest

● Antall undersøkte barnevernsaker meldt fra barnehage:

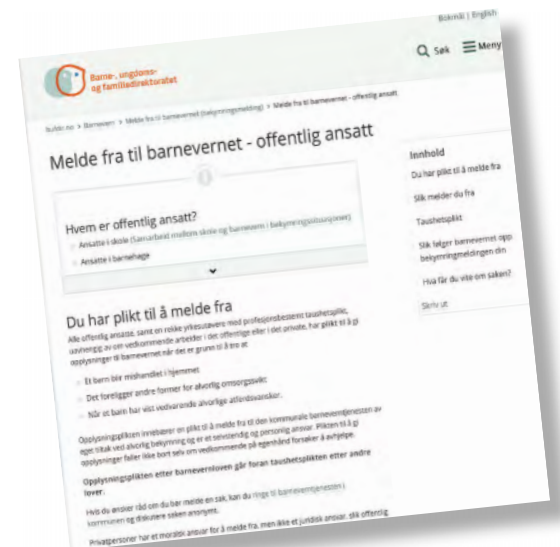
2007: 1067 saker
2010: 1445 saker
2013: 2706 saker
2016: 2782 saker

● Antall undersøkte barnevernsaker meldt fra skole:

2007: 3010 saker
2010: 4317 saker
2013: 6886 saker
2016: 6893 saker
Kilde: Statistisk sentralbyrå

● 12 prosent av alle meldinger kommer fra skolen

Ansatte i skolen er blant dem som melder oftest. 15 prosent av meldingene til barnevernet kommer fra politiet, 14 prosent fra barnevernet selv, og 12 prosent fra skolen, viser tall fra Statistisk sentralbyrå.

«Jeg ser med stor uro på alle sakene barnevernet henlegger.»

Heidi Reese, enhetsleder

Meldingene til barnevernet som kommer fra skole og barnehage, er fordoblet og vel så det, i løpet av ti år.

ILL. FOTO ERIK M. SUNDT

melder fra om omsorgssvikt mot små barn, viser statistikken. Ansatte står for hver femte melding for barn mellom tre og fem år. Både barnevernstjenesten og politi melder sjeldnere til barnevernet enn barnehagen.

– Vi blir kjent med barna og ser foreldre i leve- rings- og hentesituasjoner. Etter hvert blir man godt kjent med familiene, sier Heidi Reese.

Barnevernet er avhengige av at ansatte i barnehage og skole melder fra til dem: – Det er uten tvil svært viktig. Skoler og barnehager er ofte de eneste som har muligheten til å oppdage omsorgs-

svikt. Alle barn går på skole, og nå også de aller fleste i barnehage, sier seksjonssjef Anders Henriksen i seksjon for regelverk og barnevernstjenesten i Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir).

Han er glad for at ansatte i barnehage og skole i økende grad melder fra til barnevernet.

At lærere ser barna i ulike situasjoner og tilbringer mye tid med dem, mener Henriksen gir et godt grunnlag for å se hvordan barna har det. Lærere i barnehage og på skole møter også foreldre.

– Ofte har også de ansatte i skoler og barneha-

– **Selv** om det er ubehagelig å melde til barnevernet, er det noe de ansatte må tåle, mener Anders Henriksen i Bufdir.

FOTO BUFDIR

Eksempel fra dom i lagmansretten:

«Det viste seg allerede første halvår at C hadde et betydelig fravær. Etter at det store fraværet fortsatte og skolen ikke opplevde å få til noe godt samarbeid med far om dette problemet, ble det inngitt en bekymringsmelding fra skolen ... Det høye fraværet og økende faglige og sosiale problemer på skolen fortsatte utover i andre og tredje klasse. Han var borte mellom 35 og 40 dager hvert av disse skoleårene ... I tillegg til dette kom han ofte for sent på skolen. Det dreide seg gjerne om noen minutter og opp til flere skoletimer. I tillegg kom at C ofte ikke hadde gjort leksene og at han kom trøtt og uopplagt på skolen. ... For C ble det iverksatt tiltak i form av tilrettelagt undervisning ... C har i fjerde klasse hatt betydelig mindre fravær enn tidligere.»

Far fikk beholde omsorgen, men forpliktet seg til et samarbeid med skolen og barneverntjenesten.

ger et tillitsforhold til barnet som gjør at de står i posisjon til å kunne forhøre seg nærmere med barnet selv ved mistanke om omsorgssvikt. De har mange muligheter til å skaffe seg informasjon som er vesentlig i vurderingen av om barnet blir utsatt for omsorgssvikt, sier Henriksen.

Urolig over henlagte meldinger

Heidi Reese har flere ganger opplevd at hennes meldinger til barnevernet ikke blir undersøkt.

– Vi som jobber i barnehage, kjenner barna godt, og vi melder om godt begrunnede mistanker. Jeg ser med stor uro på alle sakene barnevernet henlegger, sier Reese.

I fjor ble 949 bekymringsmeldinger fra skole og barnehage henlagt av barnevernet.

Reese har en egen metode dersom barnevernet henlegger meldingene fra henne.

– Da melder jeg igjen. Jeg gir meg ikke, sier hun.

Reese har meldt fra mange ganger i løpet av årene i barnehage, og hun har stort sett gode opplevelser med det.

– Jeg ser ikke på det å melde fra som en belastning. Det er en del av jobben, sier hun.

«Skoler og barnehager er ofte de eneste som har muligheten til å oppdage omsorgssvikt.»

Anders Henriksen, seksjonssjef

I jobben som leder for en barnehage legger Heide Reese vekt på å ha god dialog med foreldrene. Også når det er snakk om omsorgssvikt.

– Jeg forteller foreldrene at jeg kommer til å melde fra til barnevernet. Det er en vanskelig beskjed å gi, sier hun.

Reese er leder og den som tar den vanskelige praten med foreldrene. I tillegg til å være barnehagelærer er hun utdannet familieterapeut, og forsøker alltid å samarbeide med familiene i vanskelige saker.

– Jeg har flere ganger klart å opparbeide et tillitsforhold til foreldrene, og fått forklart dem bekymringen på en sann måte at de ser det selv. I

Eksempel fra Likestillings- og diskrimineringsnemnda:

«Spesialpedagog ved enheten, D, skiftet bleie på jenta. Hun oppdaget da en annerledeshet ved jentas underliv. Denne beskrives som et avvik fra hvordan vi erfarer at jenter i sammenlignbar alder ser ut. ... Ved første observasjon tok barnehagen kontakt med barneverntjenesten. ... Barneverntjenesten opprettet en undersøkelsessak på bakgrunn av bekymringsmeldingen. ... Videre anmeldte barneverntjenesten forholdet til politiet ... barnet fraktet til medisinsk undersøkelse i taxi sammen med to av barnehagens ansatte ... Det fremgår av legens rapport fra undersøkelsen at det ble funnet «normale forhold vedrørende kjønnsorganene».

Foreldrene klaget barnehagen inn for Likestillings- og diskrimineringsombudet. Etter to runder ble det konkludert med at barnehagen ikke diskriminerte familien eller jenta ved å melde fra til barnevernet.

Noen ganger frykter barnevernet at foreldrene vil flytte eller rømme med barnet dersom de får vite om en bekymringsmelding.

ILL.FOTO GRABILLCREATIVE, I STOCK

enkelte tilfeller har mor og far selv kontaktet barnevernet for å få hjelp, sier Reese.

Barnet i sentrum

Å være åpen er også rådet fra barnevernet.

– Det å spille med «åpne kort» overfor foreldrene der det er mulig, vil kunne forebygge mye. Det er viktig at ansatte i barnehage og skole har fokus på barnets situasjon, sier Anders Henriksen i Bufdir.

I Strinda barnehage blir alle nye foreldre informert om at de ansatte i barnehagen vil melde fra til barnevernet dersom de mistenker omsorgssvikt.

– Det er viktig at foreldrene får vite at vi har opplysningsplikt overfor barnevernet. Barnehagen er ikke bare lek og kos. Vi er en del av systemet og har regler å forholde oss til, og det må foreldrene få vite, sier Reese.

Åpen dialog til tross, det er ikke alltid at prosessen blir slik Reese ønsker den.

– Noen ganger tar foreldrene barnet sitt ut av barnehagen etter en bekymringsmelding, sier Reese.

Det er en stor belastning å bli mistenkt for omsorgssvikt, også for dem som faktisk er skyld

i omsorgssvikt.

– De kan bli opprørt, og dersom det blir konfrontasjoner, er det jeg som leder som må ta det. Det er jobben min, og det skal de ansatte slippe, sier Reese.

Slike saker kan være barske, men ikke verre enn at hun takler dem.

– Alle vil jo bli likt. Jeg synes selvfølgelig det er best at foreldrene synes jeg er hyggelig, men i disse situasjonene er jobben min å være barnets advokat. Da må jeg tåle at foreldre reagerer, sier Reese.

– Dette må de ansatte tåle, sier hun.

Barnevernet er kjent med at det er omkostninger ved det å melde fra.

– Det vil kunne oppleves belastende å melde fra til barnevernet hvis man ikke har fått foreldrene med på å ta denne kontakten. Mange ansatte er bekymret for at den gode relasjonen de har til barnet og/eller foreldrene, vil ødelegges, sier Anders Henriksen i Bufdir, og fortsetter: – Men dersom man opptrer strategisk og er åpen i kommunikasjonen med familien, vil nettopp det at man melder fra kunne oppleves tillitvekkende, om ikke på kort sikt, så i hvert fall på noe lengre sikt. Mange

av disse familiene er jo selv klar over at de sliter, og mange foreldre føler seg utilstrekkelige og har store belastninger.

– Har dere noen råd til ansatte som har meldt fra til barnevernet, og senere opplever å bli utskjelt og kjeftet på av foreldre?

– Dette er vel dessverre noe de ansatte må tåle. Dersom man har gått frem på en ryddig måte, vil man i mange tilfeller kunne forhindre dette, sier Henriksen.

Vold eller seksuelle overgrep

I enkelte tilfeller kan ikke de ansatte i skole og barnehage prate med foreldre om bekymringen sin. Dette er i saker hvor de mistenker at et barn blir utsatt for vold eller seksuelle overgrep.

– Dersom det er mistanke om seksuelle overgrep eller vold, kan man ikke varsle foreldrene på forhånd. I de tilfellene er det viktig at barnevernet informerer foreldrene om at barnehagen har gjort alt riktig, sier Heidi Reese.

Hun forklarer: – Det hjelper ikke at vi forteller foreldrene at vi ikke hadde lov til å fortelle dem om mistankene og bekymringsmeldingen. De tror >

Eksempel fra Fylkesnemda for barnevern og sosiale saker:

«Den ... mottok barneverntjenesten en bekymringsmelding fra barnehagen og fra meldingen hitsettes; «Barna kommer ofte i barnehagen etter at frokosten er ferdig. Barna sier de er sultne, og ber da om mat. Klær og utstyr: barna har ofte lite funksjonelle klær og C mangler vognutstyr. Det tar lang tid før dette kommer på plass etter etterspørsel fra personalet (...)

... A er fysisk utagerende overfor andre barn, og andre foreldre gir tilbagemelding om at barnet sitt ikke vil i barnehagen fordi det blir plaget ... Han slår, biter og dytter de andre slik at de andre ikke vil leke med han. Han tar leker fra andre og sier det er sitt. Han har ikke aldersadekvate sosiale ferdigheter. C har samme atferdsmønster som A, han slår, sparker, klorer og biter andre barn. ... Mor viser glede over å se barna og barna viser glede over å se mor ved henting. Hun forsøker å sette grenser, men de hører ikke på henne ...

Skolen sendte bekymringsmelding til barneverntjenesten ... A hadde i løpet av høsten 2015 vært borte i hele 23 dager og 19 timer. ... Barnehagen sendte ny bekymringsmelding til barneverntjenesten ... Barna hadde fortsatt mye fravær og kunne bli levert av personer de hevdet de ikke kjente.»

Mor mistet omsorgen og barna er i fosterhjem.

Eksempel fra dom i tingretten:

«Den ... meldte barnehagen bekymring fordi B hadde kommet til barnehagen i følge med en fremmed mann. Det var en ansatt i nærbutikken som hadde sett B gå alene til barnehagen og derfor hadde fulgt henne. I etterfølgende møte med barneverntjenesten sa mor hun kunne ha behov for hjelp til å bringe B til barnehagen om morgenen. Hun fikk ofte dårlig tid fordi hun selv skulle på jobb. ... Hun har gjennomsnittlig vært borte fra barnehagen 1 til 2 dager i uken, og kommet sent. ... Det har også vært to branntillop i hjemmet, der moren sov eller ikke var mentalt til stede.»

Mor mistet omsorgen og barna er i fosterhjem.

jo ikke på oss. I disse tilfellene er vi prisgitt et profesjonelt og godt barnevern, sier Reese.

I disse sakene er det barnevernet eller politiet som må vurdere når og hvordan foreldrene skal informeres.

– Bakgrunnen for dette er at det å varsle foreldrene i visse tilfeller vil kunne forhindre barneverntjenesten, og eventuelt politiet, i å gi barnet tilstrekkelig beskyttelse. Det å varsle foreldrene vil kunne medføre ekstra belastninger for barnet, og det vil også kunne gjøre politiets etterforskning vanskeligere ved at bevis kan svekkes, sier Henriksen.

Andre ganger frykter barnevernet at foreldrene vil flytte eller rømme med barnet dersom de får vite om en bekymringsmelding.

– Det å orientere foreldrene kan medføre fare for

Tidligere registrerte man bare én sak per barn, selv om det var kommet flere bekymringsmeldinger. Nå registreres absolutt alle bekymringsmeldinger.

ILL.FOTO BODNARCHUK, ISTOCK

noens liv eller helse. Eksempelvis bør ikke offentlige meldere orientere foreldrene om at det sendes bekymringsmelding dersom det er grunn til å tro at foreldrene vil unndra seg barnevernstjenesten ved å få denne kunnskapen, sier Henriksen.

Offentlig ansatte må oppgi navn når de melder

I skjemaene som brukes ved en bekymringsmelding til barnevernet, blir offentlig ansatte bedt om å skrive navnet sitt. I sakene hvor foreldrene ikke fikk vite om meldingen i forkant, får de altså vite hvem som meldte fra i etterkant. De kan også få navnet på den ansatte som meldte bekymringen.

– Er det nødvendig at ansatte i skole og barnehage blir identifisert som meldere?

– Ja, offentlige ansatte har meldeplikt etter bar-

nevernsloven. Det å melde anonymt vil ikke være forenlig med denne lovpålagte plikten. Meldeplikten er personlig, det vil si at hver enkelt ansatt har en selvstendig meldeplikt, sier Anders Henriksen.

Den enkelte ansatte kan slippe å bli identifisert, men i enkelte tilfeller kommer navnet på melder fram.

– Den enkelte skole og barnehage kan likevel ha interne regler for at det er skoleledelsen som skriver under en bekymringsmelding til barnevernet. Men ved uenighet om meldeplikten er oppfylt står altså den enkelte selv ansvarlig, sier Henriksen.

Henriksen er opptatt av at ansatte i barnehage og skole fortsetter å melde når de har mistanker om omsorgssvikt.

– Flere barnevernssaker med alvorlig utfall har

blitt omtalt i mediene de siste årene, saker der fylkesmennene har konkludert med at offentlige instanser som kjenner barnet ikke har oppfylt sin meldeplikt. Disse sakene viser hvor alvorlig det kan bli om ikke offentlige instanser er sitt ansvar bevisst, sier Anders Henriksen i Bufdir.

«Jeg ser ikke på det å melde fra som en belastning. Det er en del av jobben.»

Heidi Reese, enhetsleder

«Min bestefar sa alltid at det finnes to personer. De som gjør jobben, og de som tar æren. Han sa at jeg burde satse på den første gruppen. Konkurransen er mye mindre der.»

Indira Gandhi, politiker og statsminister (1917–1984)

Arbeidsliv

Europas seniorer jobber lenger

Innstramninger i pensjons- og velferdsordninger i en rekke land bidrar til at europeiske seniorer blir i arbeidslivet lenger enn før.

FOTO ADAMKAZ/ISTOCKPHOTO

Pengene har mest å si for hvor lenge europeiske seniorer fortsetter i arbeidslivet.

I realiteten er det innstramningene i pensjons- og velferdsordningene i en rekke land som bidrar til at seniorene holder seg på jobb lenger enn før, skriver Seniorpolitikk.no i et nyhetsbrev av 14. september. Konklusjonene kommer

fra en fersk studie fra Tyskland om seniorenes plass i arbeidslivet. Forskeren Regina Konle-Seidl i Institute for Employment Research (IAB) i Nürnberg i Tyskland har analysert utviklingen for eldre arbeidstakere i de europeiske landene Tyskland, Frankrike, Nederland, Østerrike og Norge.

Barnehage

Trøbbel for private barnehager – frykter konkurs

To private samiske barnehager kan måtte tilbakebetale 1,4 millioner kroner til Tana kommune. Resultatet kan bli svekket tilbud og i verste fall konkurs.

Dette gjelder Diddi mánáidgárdi (barnehage) ved Tana bru i Finnmark. Den private barnehagen eies av Deanu sámiiid searvi (Tana sameforening). Rådmannen i Tana foreslår at barnehagen må tilbake-

betale 846.644 kroner over tre år. Årsaken er at den har fått utbetalt for mye i tilskudd i perioden 2013–2015. Dette gjelder også for den andre private samiske barnehagen, Giellavealgu, som risikerer å betale 544.676 kroner ifølge NRK.

Foreløpig har et flertall i kommunens hovedutvalg for omsorg, oppvekst og kultur gått inn for at kommunen ikke krever inn pengene.

Språk

Sametinget håper at samisk vil styrkes av et samisk språksenter i byen.

ILL. SKJERMEDUMP FRA NETTSTEDET SAMISKHUS.NO

Samisk språksenter til Oslo

Sametingsrådet har bevilget 250.000 kroner i støtte til Samisk hus i Oslo for opprettelse av samisk språksenter i byen, ifølge Sametinget.no. – Sametingsrådet er glad for at det etableres et språksenter i hovedstaden. Dette er spesielt viktig fordi det ikke er etablert andre språksentre i Sør-Norge og fordi det er få andre sterke språkmiljø i Osloregionen, hvor det bor mange samer. Jeg vil ønske Samisk hus og Oslo kommune til lykke med opprettelse av samisk språksenter, og jeg vil anmode byens innbyggere og andre til å aktivt delta i tiltakene som språksenteret igangsetter, sier Sametingets visepresident Lars Filip Paulsen ifølge nettstedet.

Rettelse

I artikkelen «Forsøkskaniner ser framover» har redaksjonen dessverre gjengitt navnene til de fotograferte i gal rekkefølge. Her er bildet med rett bildetekst:

Dette bildet er ikke fra en fest, men trolig fra en pause på Forsøksgym. Fra venstre Sven Kalmar, Jo Grimstad (med ryggen til), Michael Krohn, Anders Giæver, Jørgen Wang. I bildeteksten i boka om Forsøksgym, «Da tenåringsene tok makta», står det at de trolig planla å kuppe røykedebatten på allmøtet.

FOTO ERIK JONER

Nederland

«Fleire hender», «Mindre arbeidspress» og «Ærleg løn» står det på plakatane til tre av demonstrantane i Haag.

FOTO NTB SCANPIX/REUTERS/CRIS TOALA OLIVARES

Lærarar demonstrerte for betre løns- og arbeidsvilkår

Minst 50.000 grunnskulelærarar demonstrerte i byen Haag 5. oktober.

Demonstrasjonen var ei støtte til kravet frå lærarorganisasjonane om ei tilleggsløyving på 1,4 milliardar euro, der 900 millionar skal gå til lønsauke og 500 millionar til å redusere arbeidsbøra. Det vart dessutan gjennomført ein landsdekkjande eindags-streik, som omfatta 7000 skular, ifølgje nettavisa Dutchnews.nl.

Dagen i førvegen lova regjeringa å satse 500 millionar kroner ekstra på grunnskulen, i tillegg

til dei 270 millionane som det allereie var semje om, men dette var ikkje lærarorganisasjonane nøgde med, skriv avisa.

Rundt 31.000 av dei som har godkjenning som lærarar i Nederland, jobbar ikkje i utdanningssystemet. Om lag to tredelar av desse seier dei vil gå attende til læraryrket dersom løns- og arbeidsvilkåra vert betra, ifølgje ei undersøking som er gjort for avisa Trouw.

Uganda

Dubai-organisasjon styrkar skulane i Uganda

Videreutdanningsprogrammet «Teacher Changemaker» tar sikte på å auke motivasjonen til lærarar, betre undervisninga og å gjenoppbygge læraryrket. Ifølgje nettavisa Gulfnews.com vil 988.000 elevar nytte godt av tiltaket. Over tre år vil hjelpeorganisasjonen Dubai Cares bruke om lag 10 millionar kroner på dette.

I Uganda er fråværet blant lærarar høgt. Kvar dag er 25 prosent av lærarane borte, og mindre enn 50 prosent av tida deira vert brukt på undervisning, skriv Gulfnews.com

Kenya

Nairobis eldste universitet stengt etter voldelige protester

Universitetet i Nairobi er stengt på ubestemt tid etter voldelige studentprotester knyttet til høstens presidentvalg.

I slutten av september demonstrerte studentene mot arrestasjonen av et populært parlamentsmedlem, samt av studentlederen Babu Owino. Bakgrunnen for arrestasjonen av Owino var angivelig at han hadde kalt Kenyas president Uhuru Kenyatta for en «sønn av en hund». Protestene ble avbrutt da politiet stormet inn og brukte tåregass mot demonstrantene. 26 studenter ble såret i politiaksjonen.

Etter at Kenyas Høyesterett opphevet resultatet av presidentvalget 8. september, har spenningene steget i landet. ©NTB

Irland

Lærarorganisasjonar kranglar om medlemstjuveri

Association of Secondary Teachers of Ireland (ASTI) skuldar ein annan lærarorganisasjon, Teachers' Union of Ireland (TUI) for å ha aktivt rekruttert medlemmer medan ASTI var i lønskonflikt med staten tidlegare i år. Under denne konflikten, som varte frå januar til juni, gjekk ASTI-medlemmane glipp av lønstillegg

som medlemmer av andre lærarorganisasjonar fekk. I denne perioden forlét meir enn 1200 av medlemmane ASTI, skriv den irske avisa The Irish Times. Samstundes skal organisasjonen TUI ha fått auka medlemstalet. Ein kommisjon skal no undersøkje om det har skjedd aktiv rekruttering. ASTI har no rundt 18.000 medlemmar, medan TUI har 16.000, ifølgje organisasjonane sine egne nettsider.

● **Carl Erik Melhus (30)**

Matematikklærer i sju år, nå programmerer i datafirma.

Har du et tips som du vil dele med andre?
Send det til redaksjonen@utdanningsnytt.no. Merk e-posten «Mitt tips».

Delingsoppgaver **fritt** tilgjengelig

Matematikklærer Carl Erik Melhus brukte ett år på å lage nettstedet ematte.no. Der kan alle matematikklærere dele sine oppgaver.

TEKST OG FOTO Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

Nettstedet ble lansert for om lag en måned siden, men matematikklærer Carl Erik Melhus har forlatt klasserommet og fått seg ny datajobb.

– Jeg utelukker ikke at jeg kommer tilbake til klasserommet, men akkurat nå var det fristende å teste ut min andre store interesse, sier Melhus til Utdanning.

Etter sju år som matematikklærer har han altså skiftet beite, men fortsetter å drifte nettstedet. Tanken er at nettstedet skal fylles opp med oppgaver og slik lette hverdagen til alle matematikklærere.

– Tid er alt i dag, den blir spist opp av papirarbeid, forberedelser og retting. En skal også lage oppgaver tilpasset tre forskjellige nivåer og har kanskje klasser på tre forskjellige trinn. Da tar det tid. I tillegg skal man holde seg faglig oppdatert innen faget. Med ematte.no klarer man å lage oppgaver til et nivå på 30 sekunder, forklarer Melhus.

Dekket alt selv

Han har selv båret omkostningen ved å etablere nettstedet. Programmeringen har han i hovedsak gjort på trikken, frem og tilbake til jobb.

– Det har hendt at jeg har sovnet over tastaturet enkelte ettermiddager. Det tar tid å lage noe som man i etterkant sparer tid på. Fra ideen oppsto til den var ferdig, tok det ett år, ved siden av jobb. Ved å kombinere mine to hovedinteresser kunne jeg utvikle et slikt nettsted, forklarer Melhus.

– Hva med opphavsretten, kopierer du oppgaver fra bøker?

– Nei. Dette er egne oppgaver som selvfølgelig er inspirert av matematikk jeg har lært. Tanken er at lærere logger seg inn og legger inn sine oppgaver og slik deler dem med andre.

Nettstedet er oppbygd etter klassetrinn, fra 1. til 13. trinn. I tillegg er det delt inn i emner, og Melhus har programmert det slik at de mest brukte og mest populære oppgavene kommer først.

Legger inn hint

Erfaringer fra egen skolehverdag har inspirert Melhus til å legge inn funksjoner han mener er nyttige, sånn som en knapp en kan klikke på for å få vink om hvordan oppgaven skal løses og en knapp for å trene mer for de elevene som har lyst til det.

– Det er også muligheter for å legge inn lenker til YouTube, egen grafikk eller bilder. I tillegg er det mulig å publisere fasit, sånn at elevene kan rette for hverandre.

– Er lærebøkene for dårlige?

– Noen er greie, andre er for dårlige. Læreboka vil nok ikke forsvinne med det første, men vi lever i en digital hverdag og må ta steget videre. Denne plattformen fungerer like godt på nettbrett som PC og mobil. Vi lærere må bli så flinke at vi kan bistå elevene våre i å bruke de digitale læringsverktøyene riktig og godt.

Alle kan legge inn

Målet for Melhus er at flest mulig lærere skal legge inn oppgavene sine og dele dem.

«Det har hendt at jeg har sovnet over tastaturet.»

Carl Erik Melhus har skapt et nettsted der lærere kan legge inn matematikkoppgaver til alles bruk.

BILDER SKJERMDUMPER FRÅ NETTSTEDET

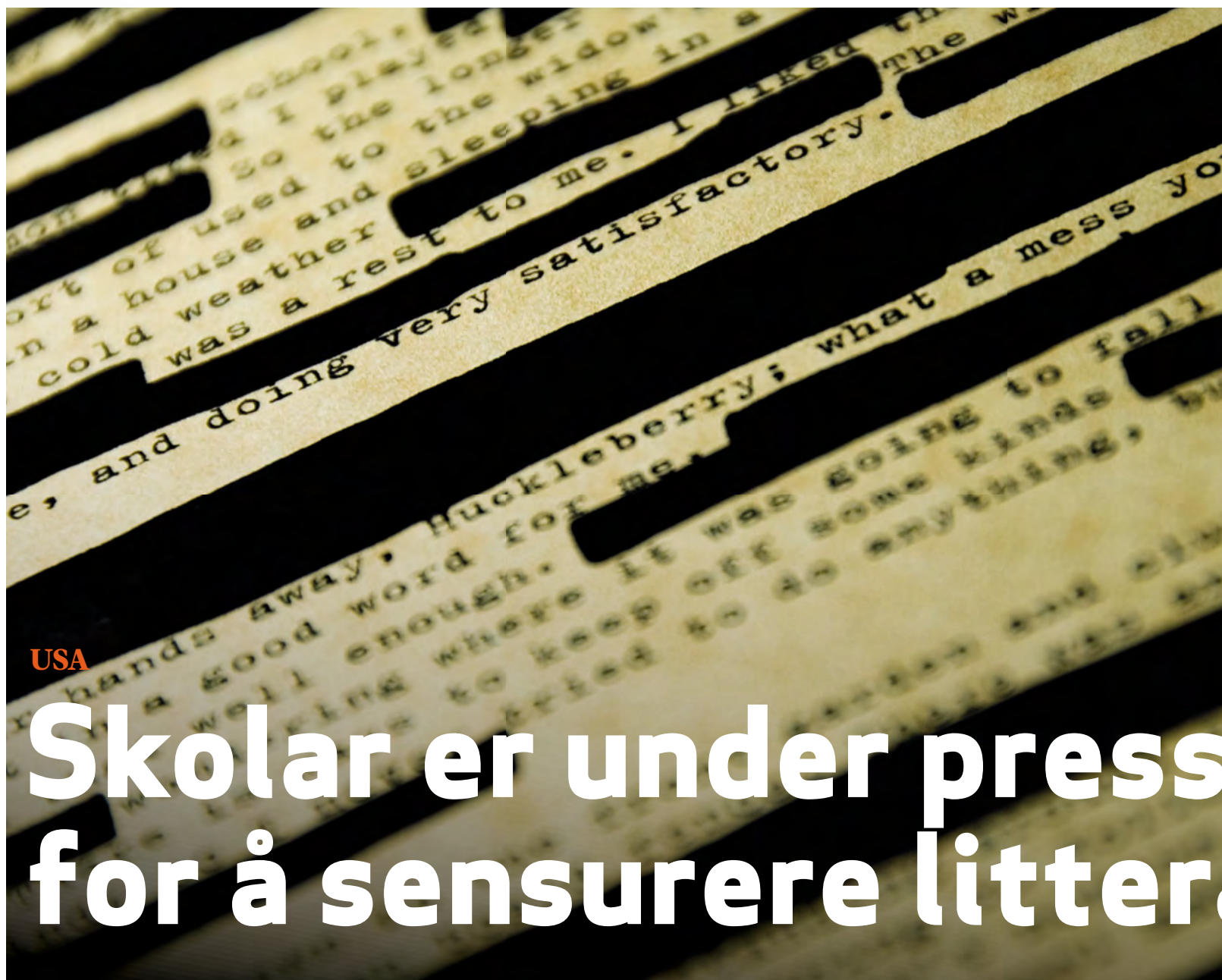
- Alle kan legge inn hvis de oppretter en bruker.
- *Hvem er det som kvalitetssjekker dem?*
- Enn så lenge er det bare jeg som er administrator. Oppdager jeg feil, sier jeg ifra. Neste mål er å få lagt inn kompetansemålene, men det skjer nok ikke før i 2019, i og med at det vil komme nye kompetansemål.
- Nettstedet er gratis. Det krever ingen innlogging

for elevene, de får kun en lenke de åpner for å gjøre oppgavene sine.

- *Hva er neste mål?*
- Mange skoler bruker det allerede, og nå håper jeg at basen med oppgaver blir så stor at når jeg kommer tilbake som matematikklærer, går det av seg selv.
- *Har du tenkt å vende tilbake?*

- Ja, det tror jeg, men ikke med det første. En liten ting til sist: Er det noe lærere savner, si ifra, så skal jeg fikse det, sier mannen, som er mer enn gjennomsnittlig opptatt av matematikk og data:

- Jeg er matematikklærer på min hals, men også datanerd, så nå tester jeg det siste.

USA

Skolar er under press for å sensurere litteratur

Vilje til å sensurere kva barn og unge skal lese kan vere sterk, også i land der talefridom og fri rett til informasjon er sentralt. Ikkje minst når unge vil lese om sex.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

Den amerikanske bibliotekorganisasjonen American Library Organization (ALA) har talt opp 41 bøker som vart kravd tatt ut av offentlege bibliotek i USA og Canada i fjor. 37 av bøkene er klaga inn av foreldre til skoleelevar. Oftast omfattar desse klagene både at boka er i biblioteket og at ho blir brukt i undervisninga.

Samstundes meiner ALA at mellom 82 og 97 prosent av krava om å fjerne bøker ikkje blir registrert, av ulike grunnar.

Flest vil kaste ut «Harry Potter og Dødstalismanene»

Band sju i Harry Potter-serien av J.K. Rowling er ikkje på lista i år. Det er likevel den boka, totalt sett, som ALA har registrert flest krav om å kaste ut. Grunngevinga for krava er at boka oppfordrar til okkultisme og undergrev kristendommen.

Samstundes er det få bøker som har seld så godt som denne. Og på lista over bøker som somme meiner bør ut av bibliotek og pensumlister, er det mange store litterære namn med stort sal. Er forsøk på å luke ut bøker berre eit kuriøst fenomen som ikkje representerer ein trussel? Det meiner ikkje James LaRue.

Truga av kutt i økonomien

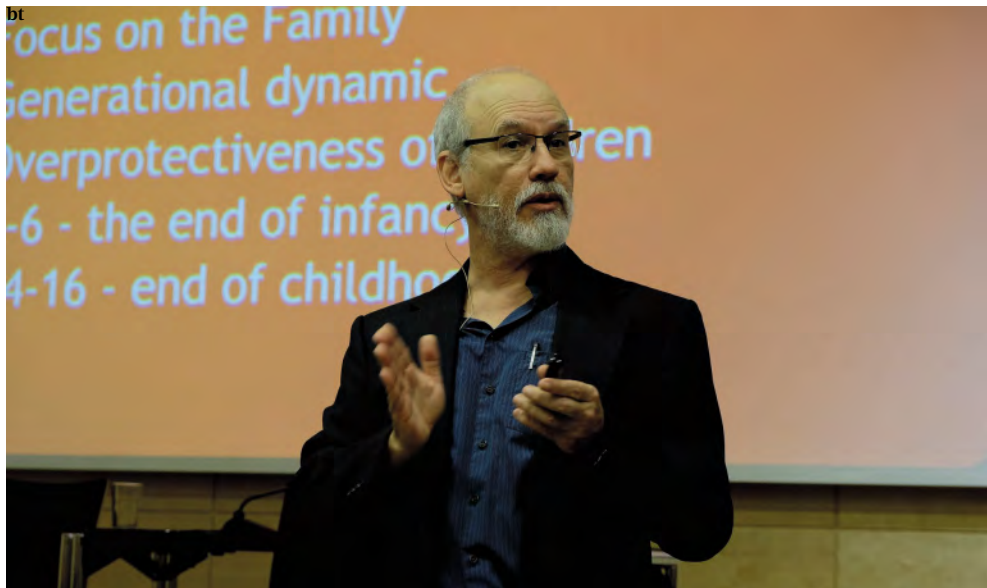
LaRue er direktør i ALAs avdeling for intellektuell fridom (Office for Intellectual Freedom) og stiftelsen Freedom to Read). 14. september var han hovudtalar på seminaret «Sensur, selvsensur og omsorg i barnelitteraturen», arrangert av Norsk Barnebokinstitutt på Nasjonalbiblioteket i Oslo.

I USA kan det vere kort veg frå politiske pressgrupper til skolar og bibliotek. Den som ikkje

Det er reist krav om forbod mot «Huckleberry Finn» av Mark Twain mest kvart år frå boka kom ut i 1885 og fram til og med i fjor.

FOTO TJHUNT/ISTOCKPHOTO

– For å verne ungane vil foreldre forby bøker om det som er farleg i verda. Men å lese om farer er sjeldan farleg, ifølgje James LaRue i den amerikanske bibliotekorganisasjonen.

FOTO NIKLAS ROSS LELLO

lane i Accomack County i Virginia tok ut boka frå 29. november til 6. desember, etter klage frå foreldre om rasisme i boka. Styret for skolane vedtok at boka skulle inn att. Ifølgje den amerikanske bibliotekorganisasjonen kom det første kravet om forbod mot denne boka i 1885, året etter at boka kom ut. I omtrent alle år har det kome slike krav. Grunnane har variert med tida.

Sex er den hyppigaste grunngevinga for å krevje bøker bort. Dette ramma i fjor blant anna to bøker av nobelprisvinnaren Toni Morrison, «Beloved» og «The Bluest Eye». Dei vart kravd ut av biblioteket og ut av undervisning for tenåringer i Fairfax og Northville. Grunnen var at dei skildra vald og valdtekt. Morrison skriv frå historia til afroamerikanarane. Krava vart ikkje tatt til følge.

«The Perks of Being a Wallflower» av Stephen Chobovsky var årsak til eit tre timar langt ope møte med styret for ein skole i Pasco i Florida. Ein vikarlærer hadde late ein klasse unge tenåringer lese boka. Foreldre meinte boka var usmakeleg på grunn av direkte seksuelle referansar. 40 personar hadde ordet på møtet. Resultatet vart at skolen skulle tilby alternativ litteratur til denne boka om foreldre eller elevar bad om det. Boka har eigen fanklubb, vart filma i 2012 og handlar om ein usikker tenåringsgut.

Rektor ved Hudson Park Elementary School i Rainier, Oregon skreiv i fjor eit brev til foreldre og forsikra at alle tvilsame bøker var fjerna frå bibliotekhyllene. Bakgrunnen var at tilsette hadde funne boka «It's Perfectly Normal: Changing Bodies, Growing Up, Sex and Sexual Health» av Robie Harris.

I Sullivan, Tennessee ville foreldre, knytt til ei gruppe som kallar seg sjølv konservative kristne, ha vekk boka «My World History» av Krank Karpel og Kathleen Krull, fordi dei meinte boka sette fram islamsk propaganda. Dei nådde ikkje fram.

Ein eventyrskog utan ulvar

Småbarnsbøker er ikkje på lista over bøker som vart kravd fjerna frå bibliotek i fjor. Men dei er godt representert blant dei 250 krava om sensur James LaRue fekk gjennom 30 år som bibliotekleiar.

Fram til James LaRue vart direktør for Intellektuell fridom og stiftelsen Freedom to Read var han bibliotekleiar i Denver, Colorado. Før han begynte i den nye stillinga, la han ut over golvet alle dei 250 krava han hadde fått om å ta ut bøker frå biblioteket.

– Da såg eg at dei aller fleste klagene kom frå foreldre til barn mellom fire og seks, og frå foreldra til barn mellom 14 og 16 år, seier han.

– Og kva skjer med ungar i desse periodane? Dei opnar seg for verda. Foreldra misser kontroll, seier han.

– Og foreldre vil verne barna mot det farlege i verda. Difor vil dei forby bøker der barn kan oppdage desse farane. Men å lese om sex er den minst farlege forma for sex som finst, konkluderer han.

Bestemora til Raudhette drakk vin

Kravet til småbarnsbøkene skal vise «ein skog utan ulv», som han samanfattar det.

Ein familie meinte biblioteket måtte kaste ut ei bok om Raudhette. Men grunnen var ikkje ulven. Nei, det upassande var teikninga der bestemor, etter >

luker i hyllene, kan frykte kutt i løyvingane, ifølgje LaRue. Han nemnde ingen konkrete døme, men understreka at rapportane om krav om å luke ut bøker auka med 25 prosent sist år samanlikna med året før.

– Det er framfor alt skolane og skolebiblioteka som er under eit stadig sterkare press, seier han.

LaRue minner om at den amerikanske grunnlova sikrar at ingen skal kunne kontrollere eller avgrense moglegheiter til å lese eller søkje informasjon.

– Men dei som vil luke bøker ut av biblioteka, vil ikkje la andre søkje informasjon fritt, seier James LaRue.

Klager om rasisme, sex og valdtekt

Blant bøkene som vart kravd fjerna frå bibliotek i fjor, var «The Adventures of Huckleberry Finn» av Mark Twain. Biblioteket for dei offentlege sko-

alle sine sterke opplevingar, tok seg eit glas vin.

Bildeboka «And Tango Makes Three» var 2006–2014 fleire gonger blant bøkene som vart kravd luka ut frå biblioteka. Boka fortel ei sann historie frå ein dyrehage i New York. To hann-pingvinar oppfatta seg som eit par, og bygde reir saman. Men dei fekk ikkje egg i reiret sitt. Da eit anna pingvinpar forlèt sitt egg, la dyrepas-saren egget i reiret til dei to hannane. Dei ruga fram ungen og tok seg av han slik tokjønna par gjer.

Boka vart oppfatta som ei normalisering av homofili, og provoserande. James LaRue hadde sjølv ein sint far i sitt bibliotek.

– Men tek vi imot slike klagar med interesse og respekt, går det oftast bra, seier LaRue.

– Eg innleidde ein samtale. Den avdekte at sonen til mannen var opp-teken av tog. Og den som søker ei bok om tog og kjem heim med ei bok om homofile pingvinar, har grunn til å vere sur. Bibliotekaren hadde ikkje funne rett bok. Med den orsakinga var det ikkje lenger viktig for mannen å få boka ut av biblioteket, seier han.

Gjeld klaga rasisme, innrømmer LaRue at det kan vere vanskeleg å kome i god dialog, som da ei mor klaga over boka der den einaste even-tyrprinsessa med dårlege eigenskapar var ho med mørk hud.

– Eg forstod mora. Men skulle rasisme vere ein generell grunn til å kaste ut bøker måtte eg ha kasta til dømes «Kjøpmannen frå Venezia» av Shakespeare òg, seier James LaRue.

Nå ventar han seg klager på bøker om innvandring.

– I år er første året der kvite ikkje er i fleirtal av USA-innbyggjarar under fem år. Det vil kome krav om sensur av bøker om innvandring, spår James LaRue.

«Med smarttelefon har tiåringer nå lett tilgang til å oppdage både dei gode og dei vanskelege sidene ved livet.»

Vibeke Røgler, nestleiar i Foreningen !les

Å lese om sex er den minst farlege form for sex som finnst, meiner James LaRue.

FOTO STURTI/ISTOCKPHOTO

Rogalands-lærarar klipte

I 2003 sette ein rektor i Rogaland lærarane i sving med å klippe ut teksten til Tore Renberg frå ein antologi frå Foreningen !les.

Dei klipte ut utdraget frå «Mannen som elsket Yngve». Antologien over ny norsk ungdomslitteratur var delt ut til skoleelevar som ein del av aksjonen «tXt».

Tre skolar trekte seg frå aksjonen på grunn av teksten til Renberg. Ved fleire skolar gjekk diskusjonane høgt. Både foreldre og lærarar var negative til Renberg-utdraget i antologien. Ordet «sex» samanfatar kva kritikken gjekk på.

Likevel vart det verre i 2008. Antologien til tXt-aksjonen dette året fekk overskrifter i media som «Serverer barn sex, vold og skrekk» (NRK), «Sex og vold skal lokke ungdom til å lese» (Dagbladet), «Fikk lesebok med sex og vold» (Fredrikstad Blad).

Kritikarane var framfor alt foreldre som sa dei ville verne barna sine. I Bergen trua skolebyråd

Tomas Moltu (KrF) med å stanse tXt-aksjonen for heile kommunen.

Av dei 14 utdraga var det særleg desse det vart reagert på: «Englefjes» av Ingelin Røssland, «Linas kveldsbok» av Emma Hamberg, «Ingen ild tenner stjernene» av Tor Fretheim og «Londonstaner» av Gautam Malkani.

Vibeke Røgler i Foreningen !les fekk anonymt trusselbrev til si privatadresse. Til kontoret kom ein flaum av illsint kritikk. Leseaksjonen gjekk likevel sin gong.

– Dette ligg eit godt stykke tilbake i tida. Får de framleis slike reaksjonar?

– For nokre veker sidan fekk vi melding frå ein kristen friskole om at dei ikkje ville bruke antologien vi har laga til 6. trinn. Utdraget frå «Et hundeliv» av Arne Svingen var årsaka. Stikkord for

bort Tore Renberg

misnøya var gjenferd og banning. Men det er svært sjeldan at vi får slike reaksjonar i dag, seier ho.

– *Kva trur du er årsaka til det?*

– Med smarttelefon har tiåringer nå lett tilgang til å oppdage både dei gode og dei vanskelege sidene ved livet. Da blir det tydelegare at vi ikkje kan sensurere bort litteratur om det vi ikkje vil barn skal sjå, seier ho, og held fram:

– Samstundes har vi i !les endra praksis. I starten ville vi gi elevane rein leseglede utan pedagogisk støy. Difor laga vi inga lærarrettleiing. Det var feil av oss. Vi førebudde ikkje lærarane på krevjande tekstar i antologiane. Nå har vi eigen norsk-pedagog som tilbyr pedagogisk opplegg rundt tekstane.

– Og i desse dagar sit sjetteklassingar og arbeider med mellom anna eit utdrag frå «Lydigheitsprøven» av Bjørn Ingvaldsen. Det er ei fin, viktig og svært grufull bok.

Vi meiner fellesskapen i klasserommet er ei god ramme for å arbeide med ein så vond tekst, og vi har ikkje fått klagar, seier Vibeke Røgler, og held fram:

– Dessutan er det blitt mindre banning i bøkene. Gjennom U-prisen, der ungdomsskoleelevar kårar beste ungdomsboka, har målgruppa sagt klart ifrå at dei meinte det var unødvendig mykje banning i somme ungdomsbøker. Forfattarane følgjer nøye med på vurderingane i denne kåringa, og eg trur dei har merkt seg kritikken.

– *Kor går grensa mellom å ville sensurere ei bok og å meine at ei bok har for dårleg litterær kvalitet?*

– I Foreningen !les meiner vi at barne- og ungdomslitteraturen kan ta opp alle tema, om temaet blir handsama skikkeleg og med litterær kvalitet. Å avvise ei bok på grunn av temaet, ikkje på grunn av kvalitet, er eit forsøk på sensur.

Lærarar protesterer mot bokutval

– Bokutvalet vårt har fått lærarar til å trekkje elevane frå bokkonkurransane vi arrangerer. Korleis vi skal reagere på det, kan vere eit dilemma, seier barnebibliotekar Siri Risdal i Stavanger.

Kvart år lar Sølvyberget bibliotek i Stavanger skolebarn kåre årets beste nye bok.

– Når lærarar på grunn av innhaldet i ei eller fleire bøker ikkje vil vere med, får vi eit dilemma. Vi kan velje mindre kontroversielle bøker fordi vi ønskjer å nå breitt, eller stå på vårt. Til nå har vi vald ikkje å endre i bokutvalet etter reaksjonar, seier ho.

Etter ein del usemje valde bibliotekarane i 2010 ikkje å ta med boka «Albin Prek» av Ingeborg Kringeland Hald i konkurransen.

– Det er ei svært god bok om ein gut som opplevde krigen i Jugoslavia. Men det er ei bok som barn bør lese med oppfølging frå vaksne. Når vi sender boka ut i 7000 eksemplar, er vi ikkje sikre på at alle ungane får slik oppfølging, seier Siri Risdal.

Både lærarar og foreldre klagar på bøker barna kjem heim med frå biblioteket.

– Det lærer oss om reaksjonane på bøkene. Vi har ikkje opplevd krav om å ta bøker ut av hyllene, seier Siri Risdal.

– Omsorg for lesaren er ikkje sensur

Ragnfrid Trohaug synest ho har lese for mange lettvinde skildringar av valdtekt i manus til barne- og ungdomsbøker.

Trohaug er nytilsett redaksjonssjef for barne- og ungdomslitteratur i forlaget Cappelen Damm, etter mange år med barne- og ungdomsbøker i Samlaget.

– Eg meiner at barne- og ungdomslitteraturen skal ta opp vanskelege tema. Gro Dahle og Tormod Haugen er døme på forfattarar som gjer det på svært fint vis, understrekar Trohaug, som har skrive barne- og ungdomsbøker sjølv.

– Vi er likevel ikkje fritatt frå å vere kloke vaksne av di vi er forfattarar. Omsorg for lesaren er ikkje sensur, seier ho, og held fram:

– Tar vi valdtekt inn i ein tekst, kan vi ikkje gjere det lettvinnt. Vi må hugse at dei unge lesarane ofte ikkje har eit språk for det som er vanskeleg i livet. Å lære dette språket, og å øve seg i empati, kan vere ein del av det litteratur kan gi oss.

– *Meiner du at du har lese for mange lettvinde skildringar av valdtekt i tekstar for unge?*

– Ja, i kraft av å ha refusert ein del manus, har eg det, seier Ragnfrid Trohaug.

Lager film om læreraksjonen i 1942:

Trenger tynne **statister**

Tor Severin Netland og Odd Iversen vil lage film om de 1313 lærerne som ble arrestert og sendt til norske fangeleirer under andre verdenskrig.

TEKST OG FOTO Kari Oliv Vedvik

Regissør Tor Severin Netland i Norsk prosjektservice skal starte innspillingen av en pilot i november i år.

– Historien fortjener å komme frem i lyset, det er nok ikke så mange i dag som vet at lærernes aksjon var med på å forhindre Vidkun Quislings store plan om å tre nasjonalsosialismen ned over alle barn i Norge. Det var lektor Einar Høigård og lektorsøstrene Asta og Helga Stene som saboterte planene med en utrolig brevaksjon som veltet drømmen til Quisling, forteller Netland til Utdanning.

Med seg på laget har han fått produsent Odd Iversen i Atomfilm. De har fått 160.000 kroner fra Skolefrontens fond for å sette i gang prosjektet.

– Vi tar sikte på å lage en pilot for

Nå planlegges det film om de 1313 lærerne som ble sendt i norske fangeleirer under annen verdenskrig. Her ser vi fangeleiren på Elvenes ved Kirkenes, tegnet av fangen Herlöv Åmland. Hyttene har tynne vegger av huntonitt og ble kalt «Pappenheim».

den summen, for å komme i mål må vi ha flere midler, sier Iversen.

Søker magre skuespillere

De ønsker å komme i kontakt med tynne statister og skuespillere til

dramadokumentaren.

– Folk var jo langt tynnere under krigen enn hva mange er i dag, så de kan ikke ha velferdsmage. Vi ønsker å komme i kontakt med lærere som vil være med å spille i både filmen og TV-serien som også skal spilles inn, sier regissøren.

Innspillingen vil foregå flere steder i Norge. I tillegg ønsker de seg frivillige som kan hjelpe dem med administrasjon, kostymer og rekvisitter, som gamle veteranbiler fra krigens dager.

– Frivillige lærere vil gjøre det mulig for oss å gjennomføre filmprosjektet innenfor sparsommelige rammer, sier Netland.

«Look to Norway»

Prosjektet har fått navn etter president Franklin D. Roosevelts uttalelse «If there is anyone who still wonders why this war is being

fought, let him look to Norway». Denne uttalelsen kom etter at han ble kjent med at de norske lærerne hadde blitt arrestert.

– Jeg har jobbet med manuset i seks måneder og satt meg inn i den utrolige brevaksjonen som lektorsøstrene sto bak. Det å få organisert det sånn at 200.000 brev ble sendt av foreldre i Norge mot nyordningen i skolen, veltet drømmen til Quisling. Mye ved denne historien er fascinerende, og jeg mener at den er underfortalt så langt. Er det noen som har ting de vil fortelle som er av interesse for prosjektet, så kan de sende meg et brev, sier Netland.

– Jeg vil gjerne skyte inn at om det er noen som har levende bilder, så er vi veldig interesserte i dem, sier Iversen.

Adressen til Tor Severin Netland er Omsens gate 4, 0478 Oslo.

Produsent Odd Iversen og regissør Tor Severin Netland vil gjerne komme i kontakt med lærere som ønsker å medvirke i deres kommende film, «Look to Norway».

Fotografiske
tilbakeblikk
fra skole og
barnehage.

Herrane i lærarlaget

Medlemmer i Norges lærarlag har hatt møte på Trondarnes folkehøgskule i Harstad ein gong tidleg på 1920-talet, og deretter er det fotografering på trappa utanfor. Ifølgje boka «Vegar til samling» av Olav Rovde var 39 prosent av dei kvinnelege lærarane med i lærararlaget i 1929, så det skulle ikkje åleine forklare den totale mannsdominansen i forsamlinga. Men kva sjølve møtet handla om, er uvisst. I første rekke står: Alfred Vaskin (Sørvik), Anders Laren (Sørvikmark), Efraim Løkse (øvre Salangen), Mathias Flataker (Gratangen), Andreas Iversen (Kasfjord), Nils Strøm (Kvæfjord), Anders Kristiansen (Harstad) og Hans Jørgensen (Medkila). Heile lista ligg på nettsidene til Sør-Troms Museum. Ifølgje Lokalhistoriewiki sto bygget ferdig i 1919, altså nesten funklande nytt. Bygningen overlevde krigsåra, men ikkje freden. Den same kjelda opplyser at bygningen var rekvirert som husvære for tyske soldatar. 3. oktober 1945 kom folk frå Oslo Veggdyrkontroll for å røykje ut eventuelle veggdyr med brennande svovel. Dei fekk på eit vis kontroll på veggdyra. Men diverre hadde dei ikkje like god kontroll på flammene, og det gjekk ikkje betre enn at heile bygningen brann ned.

FOTO SØR-TROMS MUSEUM **TEKST** HARALD F. WOLLEBÆK

Godfot-teorien i praksis

For å styrke rekrutteringen lokalt og sikre bredde i barnefotballen tilbyr Rosenborg Ballklub «Fotball etter skoletid» til elever i Trondheim hver ettermiddag.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

FOTO Ole Martin Wold

Peptalk før trening

De 80 elevene som møter til dagens treningsøkt, venter på hva den vil inneholde. De fleste elevene er her én eller to dager i uka, og alle er rekruttert fra 3.-7. trinn.

< Fotballen den er rund

Selv om det er trening og lek, er det forbasket irriterende å bomme på mål, synes Julian. Treningsøktene er lagt opp sånn at alle skal føle mestring, sier hovedtrener og daglig leder Simon Evjen. I tilbudet inngår også leksehjelp, sosialt samvær og mat og drikke.

Lagspillere oppmuntrer hverandre

Anne og Kristine benytter anledningen til å vise hverandre støtte. Gjennom hele året, vinter som sommer, er det en økt utendørs, på «Fotball etter skoletid».

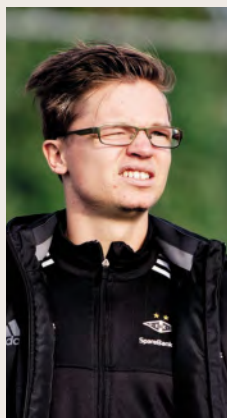
Sunt til sultne

Brød, frukt og sunt pålegg er hva elevene stiller sulten med. Syltetøy og sukkerholdige drikker er bannlyst. Ali, med brødskena i hånden, hjelper Mia, Anne, Kristine, Lois og Vilde med leksene.

Redningsklar

Her kaster en konsentrert Benjamin seg til siden for å stanse kula som suser mot ham. Daglig tilbys det 75 minutter organisert trening på treningsfeltet på Lerkendal.

Ikke gratis

Daglig leder Simon Evjen skulle ønske at de kunne tilby opplegget helt gratis. I dag koster det 145 kroner per dag.

– Vi sponser noen av og til. Det kan være klubber som henvender seg til oss og spør om vi kan gi enkeltspillere et tilbud. Da gjør vi det, sier Evjen.

Kvinnelige trenere viser vei for jentene

De 80 ungene som deltar, møtes av om lag 12 voksne. En av dem er Marielle Meyer. Flest gutter deltar, men ved å engasjere flere kvinnelige instruktører, er flere jenter blitt med. Instruktørene har ulik bakgrunn, alt fra juniorspillere i RBK til lærerstuderenter og utdannede trenere.

Massiv **støtte** til medelever

Nesten 2000 elever fra mer enn åtte skoler ropte «Abbasi stays» på torget i Trondheim 4. oktober.

TEKST OG FOTO Bjørn Lønnum Andreassen

Alle sang «We are the World», og flere tok til tårene. En av appellantene var elevrådsleder og venn, Mona Elfareh (18).

– Vi er stolte og glade over engasjementet. Vi er her for å markere at det ikke er greit å sende våre venner og medelever til Afghanistan, sa Elfareh og høstet jubel fra det nesten fulle torget.

Hun og mange medelever fra Thora Storm videregående skole i Trondheim gikk i tog til torget for å vise sin støtte til sine venner og medelever Taibeh (18), Ehsan (15) og Yasin (20) Abbasi. Sammen med moren Atefa Rezaie har de mistet tillatelsen til å oppholde seg i Norge, etter mer enn fem år her.

– Vi er ikke latsabber som bare sitter foran dataskjermene, slik ungdom har vært beskyldt for. Jeg er beæret og stolt over at så mange viser engasjement. Det viser at ungdom mener motstanden mot utsending er en viktig sak, sier Elfareh.

Etter arrangementet på scenen virker Taibah lettet og rørt. Hun fortalte om møtet med politi på døren hjemme om natten og sier at moren er blitt syk av behandlingen familien har fått.

– Hvorfor skal jeg til Afghanistan? Jeg har ikke vært der før. Der bestemmer Taliban og menn. Vi hører til her, sier hun.

– Jeg er takknemlig for så stor støtte, sier hennes bror Ehsan rørt.

Han deler både gleden og følelsene med eldstebror, som er ferdig på videregående og i jobb.

– Å se hele torget fullt av folk er veldig stort, forteller Yasin Abbasi (20).

Et tema i forkant av demonstrasjonen var om elevene skulle få fravær. Ifølge fagleder i elevdemokrati og skolemiljø ved Thora Storm videregående, Arne Ulset, er det diskutert om hendelsen kan gå inn i samfunnsfagene.

– Lærerne har gitt fri litt tidlig før midttimen, og vært litt romslige etterpå. Derfor rakk elevene nærmest sentrum å demonstrere i midttimen. Vi setter pris på at elevene engasjerer seg. Dette handler om deres venner og medelever. Delta-

gelsen vi ser her, er opplæring i demokrati og en viktig del av utdanningen. Skolen skal være en samfunnsrettet institusjon, sier han.

– Yasin var russ her i fjor, mens Taibah går på videregående trinn 3. Hun får vitnemål til våren om hun får fortsette, forklarer han.

Godt over 1000 Trondheims-elever viste solidaritet med Abbasi-familien. Fra venstre Silje Sliper, Taibah Abbasi, Mona Elfareh, Ehsan Abbasi og Yasin Abbasi.

Utlendingsdirektoratet mener utsendelsene er forsvarlige

Ifølge Adresseavisen fikk faren avslag på søknad om asyl da han kom til Norge i 2014. Samtidig fikk også moren Rezaie varsel om at oppholdstillatelsen ville bli trukket tilbake, fordi hun ikke lenger var å anse som enslig forsørger. Familien vant mot staten i tingretten i 2016. Derfor begynte de å tro på en framtid i Norge.

Staten anket til Borgarting lagmannsrett. Rettsaken ble holdt 24.–25. august i år. Dommen kom 22. september. Denne gang fikk staten medhold

i at det ikke var feil å inndra oppholdstillatelsen i 2014.

Norge er blant landene som returnerer flest asylsøkere til Afghanistan, ifølge Amnesty International. Ifølge organisasjonen er forholdene i Afghanistan verre enn på lenge og krever at Norge stopper utsendelsene av afghanere med asylavslag. Utlendingsdirektoratet mener utsendelsene er forsvarlige og vil ikke endre praksis.

Mat-tematikk og små jegere

● **Ole Foss**
skribent og lærer
FOTO PRIVAT

Dyr har alltid vært god tematikk i så vel barnehagen som i skolen. Enten i eventyrform, i naturvitenskapelig/faglig sammenheng eller «real life», som maur, tusenbein, edderkopper og mus jo er. Eller kjeledyr man kan kose med, sette rosa sløyfe på, ri på eller putte nettopp i kjelen.

Derfor blir det så midt i fleisen når en barnehage tar med barna sine på slakting av reinsdyr. De får sannelig se at dyrene blir avlivet så blodet skvetter, livsgnisten slukner i øynene og dyr med navn forvandles til kjøtt med etikett.

Dette har barn vært med på i uminnelige tider før. Det er matkultur og naturens lov, der mennesket troner øverst på næringspyramiden.

Barn liker taco, men hvordan kom kjøttdeigen til verden i deres lille stue? Fra kjøttdeigskogen? Fra himmelen? Og fiskepinnene og filetene med gul, ruglet overflate; svømmer de rundt i eksotiske hav på den andre siden av kloden? Nei, selvsagt er norske barn mer oppegående enn som så. De skjønner at fisken kommer fra frysedisken.

Enda bedre; det finnes villmarks- og friluftskledte pedagoger med kniv i beltet... oooops...ukorrekt?... men de lærer barna hvordan man fisker, og de er ikke redd for at barna skal bli kalde, våte eller få små sår og «vondter» her og der, bare de ikke får det sjøl. Ute i naturen skal brave små jegere, fiskere eller slaktere vekkes opp fra Rema 1000-dvalen. Og kanskje er det noen som kommer borti halal-slakting av geiter òg? I vår multikulinariske samtid må alt tas høyde for. Ikke bokstavelig, sjølsagt. For barn er barn, og mat er mat, men 2017 er verken år 622 eller 0.

Død er likevel død, og den er sjelden vakker. Jo, spanjoler finner tyrefekting så vakkert at de helst

ILL.FOTO SADEUGRA/ISTOCKPHOTO

ser at barna også får ta del i dette. Og det er flere enn bannende, røykende tvillingsøstre som syns jakt gir gode naturopplevelse både for kropp og sinn. Det er naturen som i sin storhet byr på seg sjøl, og vi lever ikke av gråstein, bark, tyttebær og klukkende vann alene.

Ops, hva med vegetarianere, veganere og andre som går opp i en høyere enhet med umælende liv og vekster, da? Som nyttiggjør seg det som har slått rot i virkeligheten, det som gror på vår frodige jord. Mat som gjør oss snille både inni og utpå. Barn må jo lære seg det og! Idégrunnlaget ligger der allerede i Thorbjørn Egners Hakkebakkskog, der kjøttetere blir kategorisert som slemme. Eller skal vi ta for oss hel-ekstremisten Einar Skjæraasen?

*Du ska itte tro i graset.
Spede spira lyt få stå.
Mållaust liv har og ei mening
Du lyt sjå og tenke på.*

Jippi; la oss tenke oss mette!

For 50 år siden

Hvorfor hater alle mennesker den høyere skole?

I vårt land i dag synes det å være et bud som skal overholdes fremfor alt: «Du skal hate den høyere skole, alle dens lærere og alt dens vesen.» Det være seg voksne mennesker på den grønne gren i samfunnet, det være seg mennesker som ikke har gått i den høyere skole, det være seg nåværende og forhenværende elever – og ikke minst – mennesker som er knyttet til undervisningsvesenet ovenfor og nedenfor den høyere skole: De hater alle like intenst denne djevleske innretning og dens instrumenter: lærerne. (Fra et innlegg av Chr. Hysing-Dahl).

Den Høgre Skolen
nr. 17/1967

For 25 år siden

NUFOs siste landsmøte?

Norsk Undervisningsforbund, NUFO, har landsmøte i Trondheim 26.-30. oktober. Den viktigste saken på landsmøtet er uten tvil fusjonssaken. Tirsdag 27. oktober skal landsmøtet si ja eller nei til fusjon med Norsk Faglærerlag, Norges Handelslærerlag og Norsk Spesiellærerlag. De fire organisasjonene holder parallelle landsmøter samtidig.

Norsk Skoleblad
nr. 30-31/1992

Bøker

Aktuell bok ANMELDT AV John Roald Pettersen

Den politiske barnehagelæreren

Barnehagelæreren som politisk aktør

Av Hanne Blaafalk, Morten Solheim
og Geir Aaserud (red.)
Fagbokforlaget 2017
213 sider

Både den faglig og politisk engasjerte barnehagelærer, og de som utdanner barnehagelærere, vil uten tvil finne noe interessant i denne boka.

Under årets stortingsvalgkamp var barnehager så å si fraværende i debatten, med unntak av spørsmålet om velferdsprofitorer og kommersielle barnehageiere.

Mens skole spørsmål var et sentralt tema i mange debatter og for de fleste partier, var det få som hadde noe viktig å si om barnehagens mål og innhold. Betyr det at det ikke er noen uenighet på området, eller at barnehager ikke er viktig nok som tema? I lys av dette er det interessant å lese en bok med tittelen «Barnehagelæreren som politisk aktør».

Redaktørene av boka, Hanne Blaafalk, Morten Solheim og Geir Aaserud, slår fast at politikk påvirker barnehagens innhold. Som en fullt utbygd velferdstjeneste, og som en del av utdanningspolitikken, er barnehagene gjenstand for større politisk interesse enn før, samtidig som de påvirkes av både nasjonale og internasjonale politiske trender, verdier og ideologier. Derfor tar de til orde for at barnehagepolitikken bør utfordres av barnehagelærernes profesjonen, og at barnehagelærerne selv må ta ansvar. Antologien tilhører Berit Nordbrønd, som flere

av bidragsyterne møtte gjennom sin bachelorutdanning ved Høgskolen i Oslo og Akershus. Nordbrønd er nå pensjonist, men engasjementet er fortsatt til stede. Barnehagelærerne må bruke sin dømmekraft, siteres hun på, «hvis ikke tilpasser vi oss bare det politiske regimet (...)».

Boka presenteres som en «vitenskapelig antologi». Akkurat det stusser jeg litt over, for i min forståelse handler vitenskapelige artikler om å legge fram resultater fra egen forskning, og det gjør artiklene i denne samlingen i liten grad. Men de knytter absolutt an til forskning, og de bruker ulike filosofiske perspektiver for å vise hvordan politikk og pedagogikk kan analyseres og gjøres til gjenstand for diskusjon.

Bredden er stor, både blant bidragsyterne og temaene de berører. Plassen tillater ikke noen gjennomgang av alle elleve artikler, derfor blir dette bare noen smakebiter: Halvor Hals Kolsrud, pedagogisk leder i Bråten barnehage og tillitsvalgt i Utdanningsforbundet, skriver om «Barnehagelæreren som deltaker i politikkutvikling». Kolsrud

Barnehagene er gjenstand for større politisk interesse enn før, samtidig som de påvirkes av både nasjonale og internasjonale politiske trender, verdier og ideologier, skriver forfatterne av «Barnehagelæreren som politisk aktør». ILLTONE LILENG

spør hvordan barnehagelærere kan bruke sin profesjonskompetanse til å påvirke utforming av partienes politikk, og analyserer de ulike partienes programmer. Dessverre handler analysen om programmene fra 2013–2017, ikke den nye periodens programmer, men trolig er ikke forskjellen så stor. Kolsrud konkluderer uansett med at politiske partier er blitt mer involvert i barnehagene, og at «det er på tide at barnehagelærerne blir mer involvert i de politiske partiene».

Marit Bøe og Karin Hognestad, begge førsteamanuenser ved Høgskolen i Sørøst-Norge, drøfter den

pedagogiske lederen som etisk aktør i ledelse. De har gjennomført en studie der de har benyttet «kvalitativ skygging», det vil si at forskeren har fotfulgt informantene og har fått detaljerte og rike data fra bestemte arbeidssituasjoner. spennende og praksisnær forskning!

Praksisnær er på sett og vis også Marius Heimen, som skriver om «Posthumane perspektiver på leketøy». Heimen tar utgangspunkt i de såkalte «ha-med-dagene», der barna får ta med private leketøy i barnehagen. Dette kan være pedagogisk utfordrende for barnehagelærerne, skriver Heimen, og peker på

hvor nødvendig det er at barnehagelærere har et kritisk blikk på egen praksis. Dette kritiske blikket skal de ideelt sett ha fått gjennom utdanningen, og i to artikler er det nettopp utdanningen av barnehagelærere som er utgangspunktet. Ragnhild Olsen, barnehagelærer med master i barnehagepedagogikk, drøfter blant annet utdanningspraksis og læring, og påpeker at læring ikke eksisterer som en allerede gitt størrelse. Torunn Grindheim, barnehagelærer og førsteamanuensis ved Høgskulen på

Vestlandet, spør om det er rom for kritiske studenter i lærerutdanningen, og viser til forventninger i de nasjonale retningslinjene for utdanningen. Hun viser at det kan være flere forståelser av det å være kritisk, og at dette kan skape kvalitet i lærerutdanningen.

Siste artikkel i antologien er ikke lang, men er et høydepunkt. Artikkelen er basert på samtaler mellom to av redaktørene og Britt Nordbrønd, og leseren får del i hennes

klare advarsler mot den tilpasningsideologien hun mener har preget barnehagefeltet de siste årene. Barnehagelærerens profesjonalitet blir utfordret av nyliberalistisk ideologi, noe som fører til at profesjonsutøveren tilpasses og mangler handlingsalternativer, mener hun. «En slik tilnærming til barnehagepolitikken kan føre til at vi står i fare for å få veltilpassede barnehagelærere som ikke tør å stille kritiske spørsmål, men retter seg etter pålagte rammebetingelser».

Dette er ingen lettvekter av en fagbok, og noen av artiklene vil kunne oppleves litt krevende. Men som i alle antologier er det er fullt mulig å lese enkeltartikler og likevel få utbytte av dem. Både den faglig og politisk engasjerte barnehagelærer, og de som utdanner barnehagelærere, vil uten tvil finne noe interessant i boka. Kanskje kan den også bidra til at barnehagepolitikk kommer noe høyere på dagsordenen i neste valgkamp?

The advertisement features a large, colorful wheel of fortune (Julehjul) with segments in red, orange, and yellow, set against a dark blue background with white snowflakes. Several cartoon children in red winter gear are playing around the wheel. A snowman stands on top of the wheel, and a reindeer is visible in the background. The Redd Barna logo is in the top left corner.

Redd Barna
REDD BARNAS
JULEHJUL

Bygg godt klassemiljø i adventstida!

Redd Barnas Julehjul er en **julekalender** som handler om vennskap og godt klassemiljø, og barns rettigheter i Norge og i verden. Julehjulet inneholder sanger, filmer og aktiviteter og er enkelt å ta i bruk.

Meld på din klasse på reddbarna.no/julehjul

Lærere er ikke gode nok i vurderingsarbeid heller!

● **Edvin Rødal**
lærer
FOTO PRIVAT

En fersk undersøkelse viser at fylkesmannen gir medhold i godt over halvparten av klagen i ungdomsskolen når det gjelder karakteren i standpunkt. Og de er bekymret over hvordan det står til blant den norske lærerstand når det gjelder vurdering.

Avdelingsdirektør i Utdanningsdirektoratet, Hedda Huse, sier at lærerne burde ha kjennskap til de regler som gjelder når karakterene skal settes. Men hun innrømmer at regelverket kan være utfordrende å tolke (NRK/Trøndelag 10.8.2018.) Bør ikke regelverket være så klart at man unngår ulik tolking rundt om på skolene?

Grunnen til at elevene får medhold, er saksbe-handlingsfeil, eller at begrunnelse for karakteren ikke er god nok, forklarer fylkesmannen. Lærerne har ikke beskrevet elevens samlede kompetanse godt nok. Men medhold vil ikke nødvendigvis føre til endring av karakter. Hvor mange av de som klager som får bedre karakter, er ikke nevnt i dette innslaget.

Som lærer skal du vurdere hvor eleven står i forhold til kompetansemålene på slutten av siste året i grunnskolen. Standpunktkarakteren skal altså vise hvor eleven står når vedkommende er ferdig med 10 års utdanning. Vi skal altså ikke nødvendigvis dra med oss så mange tidligere vurderinger når vi setter slutt-karakter. Innen vurdering vil det også alltid måtte ligge en del skjønn.

Dette med karaktersetting er nå det siste i rekken av ting i skolen lærerne ikke er gode nok i. Men hva er dette? Det kan ikke være antall tester eller prøver det er snakk om, for det er ganske stabilt gjennom grunnskolen. Det står heller ikke noe i Kunnskapsløftet om antall tester. Noe forskning viser også at for mange prøver virker negativt på læring. Muntlig tilbakemelding underveis er en viktig og god vurderingsform som er mye brukt. Men hva er dette nye som nå lærerne ikke er gode nok til? Det har utviklet seg en mer byråkratisk vurderingsform, som nok ikke er helt fundamentert blant lærere. Og hva gjør fylkesmannen for å presse denne byråkratiske vurderingsformen igjennom? Jo, elevene skyves foran og oppfordres

til å klage på standpunktkarakteren. Men hva opp-når elevene med det?

Når eleven får medhold, og skolens vedtak opp-heves av fylkesmannen, er det skolen som først skal vurdere om de er enig med avgjørelsen til fylkesmannen, og så er det rektor som til slutt avgjør karakteren. Men at karakteren til eleven går opp når vurderingsarbeidet er for dårlig, er vel heller tvilsomt?

Denne oppfordringen til klaging kan føre til et ras av klager, for eleven har heller ingen ting å tape på å klage, men også lite å vinne. Klager du på en skriftlig eksamen, blir det vurdert om karakteren er «rimelig» eller ikke. Det er en grei ordning, og risikoen for å gå ned i karakter gjør at de fleste som klager på vurderingen, har tenkt nøye gjennom risikoen. Men slik blir det altså ikke når en elev klager på standpunkt, for karakteren blir vel ikke satt ned, og kanskje kan fylkesmannen finne noe som ikke er vurdert godt nok. Det er jo verdt forsøket.

Jeg tror at forklaringen til at så mange elever i grunnskolen har fått medhold i sin klage på standpunktkarakteren, er at det har utviklet seg et byråkratisk vurderingsarbeid, en jungel av vurderingskriterier og orientering, opplysningsplikt, rettigheter og dokumentasjon, som det er blitt svært vanskelig å manøvrere seg helskinnet igjennom. De som styrer skolen, har mistet oversikten, og når så mange elever får medhold i en klage på standpunkt, kan forklaringen være noe helt annet enn dårlig vurderingsarbeid.

«Det har utviklet seg et byråkratisk vurderingsarbeid.»

Skal man tåle slag og bitt på jobb?

● **Kris Munthe**
lærer og tidligere
tillitsvalgt

FOTO PRIVAT

Det er nedverdiggende med slag og bitt fra en skoleelev, og det er altfor få reaksjoner mot vold i skolen. Slik skal det ikke være!

Noen få år etter å ha vært nyutdannet som lærer, fikk jeg mitt første møte med vold i skolen. På en samling for skolene i fylket ser jeg en fjerdeklasing som slår og sparker mot en lærer. Hun, på sin side, forsøker delvis å holde ham unna, samtidig som hun prøver å holde ham fast slik at han ikke går løs på medelever. Læreren ser på meg, og hvor enn subjektiv oppfattelsen min er, så ser jeg en slags håpløshet i blikket. Hun har gitt opp, og hun har allerede stått i lignende voldssituasjoner lenge. Så tar gutten tak i skjerfet som henger rundt halsen hennes og drar til.

Læreren ber meg om hjelp. Jeg på min side aner ikke hva jeg skal gjøre for å håndtere situasjonen, men går selvfølgelig bort. Da kommer heftige gløser og spark også min vei, men jeg får i det minste løsnet grepet på skjerfet slik at læreren kommer fri. Så stikker eleven av, og jeg sitter igjen med en helt forferdelig følelse. Hva i alle dager? Dette kan det umulig være aksept for? Deretter faller jeg også litt inn i rollen som tillitsvalgt og sier til henne at hun må si ifra, slik skal det ikke være. Læreren forklarer at de skriver skademelding på skademelding, uten at det hjelper.

Min utdanning på lærerhøyskolen handlet om hvordan man kan få elever til å lære. Jeg har aldri fått noen trening i å stoppe eller hindre en utagerende elev uten å skade ham. Og jeg håper at jeg aldri havner i en slik situasjon igjen. Feil håndtering kan jo ende opp med straffetiltale mot meg. Men selv om man ikke er i en slik situasjon nå, kan man når som helst ende opp med å få en utagerende elev i klassen sin.

Jeg har fortsatt den vemmende følelsen og har observert flere voldsepisoder. Etter å ha forsøkt å rådspørre både via verneombud og Utdanningsforbundet, er svaret det samme. Skriv skademelding og avviksmelding. Men utfordringen, slik jeg har erfart det med å ha snakket med flere lærere i samme situasjon, er tosidig.

Vi er elendige i skolen til å skrive avviksmeldinger og skademeldinger, slik at det er stor underreportering. Vi lærere har blant annet en enorm illusjon om hvor høy terskelen vår er for grensen er nådd. Lærere er så flinke og skal tåle alt. Når vi endelig rapporterer, opplever mange at det ikke hjelper. Og det blir en slags motvillig aksept for situasjonen, og strømmen av skade- og avviks-

meldinger stopper, til tross for at volden fortsetter.

Min samvittighet og forstand kan i hvert fall ikke forsones seg med at det er ok med et skolesystem som tillater at utagerende elever går løs på lærere og medelever. Jeg har sett lærere som skjeller etter å ha håndtert vold, og med stygge merker på kroppen. Det gir en vemmelse i hele kroppen.

I starten hadde jeg tillit til arbeidsmiljøloven (og opplæringsloven gir elevene et tilnærmet likt vern) som innledes med:

Lovens formål er:

a) å sikre et arbeidsmiljø som gir grunnlag for en helsefremmende og meningsfylt arbeidssituasjon, som gir full trygghet mot fysiske og psykiske skadevirkninger, og med en velferdsmessig standard som til enhver tid er i samsvar med den teknologiske og sosiale utvikling i samfunnet.

Ved første øyekast trodde jeg at loven ikke ga rom for vold på arbeidsplassen. Men rent praktisk opplevde jeg at loven hadde liten effekt eller betydning når det gjelder vold i skolen. Er det bare jeg som er naiv?

En del utfordrende elever loses dessuten over til assistenter, en yrkesgruppe som muligens har enda mindre tilgang til informasjon og refleksjon over retten til et godt arbeidsmiljø.

Vold er et symptom på at noe er alvorlig galt i skolen. Og vi har et lojalitetsproblem til de andre elevene på skolen som får sitt læringsmiljø forsuret med denne type hendelser i hverdagen. Vi har også en lojalitet mot foreldrene om å ta vare på barna deres.

Poenget er ikke at man skal drive heksejakt på barn og unge som er utagerende. Men de må bli møtt med veiledning og hjelp for å korrigere atferd, og lærere bør få oppfylt retten til et godt arbeidsmiljø.

«Så tar gutten tak i skjerfet som henger rundt halsen hennes og drar til.»

Utdanningsetaten i Oslo har forsøkt å påvirke undervisningen

● **Bård Kuvaas**
professor ved
Handelshøyskolen BI
FOTO OLE ALVIK

Uanmeldte besøk forstyrrer læringsmiljøet, blant annet ved at det gjør at diskusjonene blir mindre åpenhjertige.

På Utdanningsnytt.no den 26. september avviser direktør i Utdanningsetaten i Oslo, Astrid Søgner, at etaten har blandet seg inn i faglige prioriteringer på BI.

Jeg har undervist på kurset HRM (Human Resource Management) for skoleledere i Oslo siden 2010.

Denne høsten vil ikke kurset bli tilbudt på grunn av for få påmeldte deltakere. Dette, i sin tur, skyldes at BI har valgt å gjøre kurset til et valgfag og å tilby et alternativt kurs. Hvorfor BI har valgt dette, vet jeg ikke. Det har uansett ingenting med kursets kvalitet og relevans å gjøre. Mine HR-kurs på etter- og videreutdanning ved BI er blant dem som har hatt flest påmeldte studenter og vært fulltegnet år etter år. Det er ikke veldig konspirasjonsteoretisk å tro at BI har valgt å gjøre kurset til et valgfag og tilby et alternativt kurs for å blidgjøre en viktig kunde, altså Utdanningsetaten i Oslo. Det kan jeg imidlertid selvfølgelig ikke dokumentere. For ordens skyld har jeg meldt fra internt til BI om dette.

I perioden jeg har undervist i HRM for skoleledere, har en representant fra Utdanningsetaten i Oslo møtt uanmeldt opp i undervisningen. Det er riktig at Utdanningsetaten har ulike avtaler med BI, men som kursansvarlig er jeg ikke blitt spurt eller varslet om dette. Nå har jeg imidlertid blitt lovet at jeg for framtiden i det minste skal bli informert før slike besøk, om kurset blir tilbudt, vel og merke.

Slike uanmeldte besøk forstyrrer læringsmiljøet, blant annet ved at det gjør at diskusjonene blir mindre åpenhjertige. Representanten fra Utdanningsetaten sørger også for at deltakerne fra Oslo må skrive seg på en liste. Sannsynligvis for å forsøke å kontrollere at deltakerne møter opp til undervisningen. Paradoksalt nok er det vanligvis slik at flere av deltakerne fra Oslo ikke møter opp etter at de har skrevet seg på listen. Slik listeføring

skaper nok en illusjon av å ha kontroll, men ikke effektiv kontroll.

Informasjon om at feil og systemsvakheter også gjelder Oslo-skolen, har jeg fra mange kilder, inkludert en doktorgradsavhandling (Ingvil Bjordal, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet) og fra mediene, men mest fra deltakerne på kurset. Kritiske kommentarer til Oslo-skolen fra dens ledere får jeg typisk i pauser, mens min opplevelse er at skoleledere fra andre kommuner og fylker er mer åpne om problemer i plenum.

Til siste samling i fjor høst hadde jeg invitert to gjesteforelesere. De administrativt ansvarlige for samarbeidet med Utdanningsetaten sendte meg en irettesettende e-post angående den ene av gjesteforeleserne hvor de blant annet skrev: «Vi ble like overrasket som kunden over hvem som kom.» Kunden det henvises til, er Utdanningsetaten i Oslo. Som foreleser ser jeg selvfølgelig på dette som forsøk på direkte innblanding i undervisningen, noe jeg for øvrig aldri har opplevd fra andre «kunder» av BI.

Når Astrid Søgner i sitt innlegg også stiller spørsmål ved min vitenskapelige seriøsitet, henviser jeg til mine internasjonale publikasjoner innenfor ledelse og HR gjennom den offentlige tilgjengelige databasen Cristin. Jeg kan også nevne at jeg noen uker før det omtalte miniseminalet, der Utdanningsetaten deltok, mottok BIs forskningspris for fremragende forskning de tre foregående årene.

«Kritiske kommentarer til Oslo-skolen fra dens ledere får jeg typisk i pauser, mens min opplevelse er at skoleledere fra andre kommuner og fylker er mer åpne om problemer i plenum.»

Hvilken virkelighet er den virkelige?

● Gunnar Østgaard

FOTO MARIANNE RUUD

I Astrid Søgns innspill, «Tillit og redelighet» i Utdanning 16/2017, der hun imøtegår kritikk om klanderverdig atferd på et møte om ledelse som jeg inviterte til, blir undertegnedes profesjonalitet hengt ut gjennom en upresis og latterliggjørende fremstilling.

«'Erfarne seminararrangører', som Søggen kalte sine utsendte medarbeidere, ble etter hvert til møterommets lynsjemobb.»

Jeg er utdannet siviløkonom fra Norges Handelshøyskole i Bergen. Jeg har et langt liv bak meg som leder, som daglig leder, styreleder/medlem i privat næringsliv og i organisasjonsliv. Jeg har gjennomført krevende omstillinger og personalsaker.

Jeg er også vant til at det stilles høyere krav til ledere enn til ansatte uten lederansvar. Direktør for Utdanningsetaten i Oslo, Astrid Søggen, og hennes direktørs oppførsel under seminaret var svært uvanlig. På en utilsiktet måte dokumenterte den imidlertid fortreffelig forskjellen mellom tillitsbasert ledelse og en mer topptung og autoritær tilnærming, slik som Eirik Irgens, professor ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, skriver om her: utdanningsnytt.no/IrgensTillitsbasert

Bård Kuvaas, som jeg samarbeidet med om dette seminaret, er professor ved BI, Institutt for ledelse og organisasjon, og har hovedsakelig arbeidet med spørsmål knyttet til organisasjon, ledelse og beslutningsatferd. Kuvaas har publisert i en rekke internasjonale tidsskrifter som *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, *Journal of Behavioral Decision Making*, *Journal of Organizational Behavior*, *International Journal of Human Resource Management* og *Personnel Review*. Han er assisterende dekan for doktorgradsprogrammet ved Handelshøyskolen BI. Han underviser på doktorprogrammer, executive-programmer i Norge og i Shanghai i Kina, samt Master of Science-programmene.

Tatt i betraktning at tematikken for seminaret var «Tillitsbasert ledelse», kan en spørre seg om en skulle gråte eller le av atferden til Utdanningsetatens direktører under møtet.

Vi fikk oppleve stadige avbrytelser og en tilbakerevisning av at forskningen til Kuvaas fra offentlige og private virksomheter var relevant for Utdanningsetaten i Oslo (UDE).

Direktøren selv måtte etterhvert kommentere Kuvaas' kroppsspråk: «Hvorfor himler du med øynene?» var ett av spørsmålene professoren måtte besvare.

UDEs oppførsel på seminaret ville av de fleste lærere som opplever lignende i en klassesituasjon,

blitt karakterisert som «bøllete» og «unødvendig utagerende». Det at representanter fra UDEs direktørstab på møtet satte anførselstegn rundt «professor», sier jo også sitt.

Atferden resulterte også i at flere av Oslo kommunes representanter fra andre etater grep inn i møtet og forsøkte å dempe utbruddene til deltaerne fra UDE. «Erfarne seminararrangører», som Søggen kalte sine utsendte medarbeidere, ble etter hvert til møterommets lynsjemobb. Min egen arbeidslivserfaring tilsier at denne type oppførsel fra ansatte – enn si ledere, blir en personalsak.

Jeg registrerer at UDEs direktør i sitt tilsvarende bruker ett ord på sakens fakta: At hennes og UDEs oppførsel under seminaret medførte at hennes overordnede i etterkant så seg nødt til å beklage hennes oppførsel. Hva tror hun er grunnen til at dette skjedde?

Kategorisk forsvar uten å vite er ikke troverdig, og skaper ikke tillit. Jeg ser at også at Utdanningsforbundets tillitsvalgte Roar Ulvestad og sentralstyremedlem Tormod Korpås gir fine bidrag til å problematisere dagens styringsmodell i UDE. Bidragene kan leses her: utdanningsnytt.no/TakkSoeggen og her <https://www.utdanningsnytt.no/kursendring>

Jeg registrerte ellers at UDEs direktør bet seg merke i at jeg nevnte Leonard Cohens bortgang, som skjedde dagen før miniseminaret ble avholdt. Hva passer da bedre enn å avslutte med følgende litterære smakebit:

«Give me back my broken night,
my mirrored room, my secret life,
it's lonely here,
there's no one left to torture.
Give me absolute control
over every living soul
And lie beside me, baby,
that's an order.»

Opplæring av nyankomne minoritets elever

● **Andrianne Skjold**

● **Kristin Fagerheim**
Lærere i innføringsklasse
ved Rothaugen skole i
Bergen

FOTO PRIVAT

Sentrale myndigheter må styre innholdet i undervisningen for minoritetsspråklige elever ved å utarbeide nye fagplaner med klarere fokus på fagopplæring.

Ny overordnet del av læreplanverket er sendt til høring, og nye fagplaner er ventet. Den overordnede læreplanen skal gi føringer for opplæringen i fag og tydeliggjøre opplæringens ansvar for dannelse og utvikling av elevenes helhetlige kompetanse. Det henvises sjelden til minoritets elever generelt og aldri til nyankomne minoritets elever i høringsutkastet. Som lærere for nyankomne minoritetsspråklige elever på ungdomstrinnet antar vi at minoritetselevne ikke er «glemt», men innlemmet i det generelle elevbegrepet. I så fall sammenfaller dette med vår oppfatning av den nyankomne minoritetseleven. Han må lære norsk, men ikke fratas retten til «å utforske dybden i ulike fagområder» tilpasset sine språklige forutsetninger:

«Alle elever skal få tid til å utforske dybden i ulike fagområder. Å gi rom for dybdelæring forutsetter at skolen tar hensyn til at elevene lærer på forskjellige måter, i ulikt tempo og med ulik progresjon. Det krever kunnskap om hvordan elever lærer, hva de kan fra før, og forutsetter tett oppfølging av den enkelte.» (Høringsutkast: 15)

Elevbegrepet i sitatene over kan i høyeste grad romme den nyankomne minoritetseleven. Vårt grunnsyn er at nyankomne minoritets elever først og fremst må ses på som fullverdige elever med behov for tilpassing, men med krav på en språk- og fagopplæring av høy kvalitet.

Minoritets elever må ivaretas i alle deler av læreplanverket

Det vi gjerne skulle sett omtalt enten under avsnittet «Kultur, identitet og mangfold» eller under avsnittet «Grunnleggende ferdigheter», er alle læreres rolle som andrespråklærere. For å bli en god faglærer for minoritets elever kreves det kunnskap om hvordan minoritetsspråklige elever lærer og hva de kan fra før. «Arbeidet med grunnleggende ferdigheter skal ivaretas av alle lærere i alle fag og på alle trinn» (Høringsutkast: 12, vår utheving). Dersom ikke alle læreres fagkompetanse som andrespråklærere heves, frykter vi at minoritetselevne i stor grad vil overlates til seg selv når de skal videreutvikle norskerferdighetene sine i alle fag etter endt innføringstilbud.

Mange minoritets elever som kommer til Norge sent i skoleløpet, har manglende ferdigheter i engelsk. Engelskopplæring parallelt med norskopplæring blir for krevende. Utdanningsdirektoratet bør utarbeide retningslinjer for hva som er realistiske forventninger til denne elevgruppen. Vårt forslag er at de får engelskundervisning slik majoritetselevne får undervisning i annet fremmedspråk, og/eller eventuelt fritas for vurdering. I videregående bør elevene kunne å ta eksamen i morsmål. Slik anerkjennes deres medbragte kompetanse som en ressurs.

Under avsnittet «Profesjonsfellesskap og skoleutvikling» står det: «Skolens ledelse skal gi retning for og tilrettelegge for elevenes og lærernes læring og utvikling.» (Høringsutkast: 18). Utdanningsdirektoratets evaluering av særskilt språkopplæring (Rambøll 2016: 13) slår fast at elever med innvandrerbakgrunn har svakere læringsutbytte enn jevnaldrende norskspråklige elever. Elever med innvandrerbakgrunn presterer dårligere på nasjonale prøver, oppnår lavere karakterer og har lavere gjennomføringsgrad i videregående opplæring sammenliknet med øvrige elever (Ibid.: 13). Vi antar at skoleledere vil kunne heve skolens samlede elevresultater betraktelig dersom minoritetselevne og deres faglige utfordringer ikke behandles på stemoderlig vis, men får plass i skolens utviklingsarbeid.

Er det godt nok samsvar mellom de ulike delene av læreplanverket?

Vi stiller oss spørrende til om Læreplanen i grunnleggende norsk slik den foreligger i dag, oppfyller formålsparagrafen som sier at opplæringen skal gjøre elevene i stand til å «utvikle kunnskap, dug-

leik og holdninger for å meistra liv sine og for å kunne delta i arbeid og fellesskap i samfunnet?» (Opplæringsloven paragraf 1-1)

Opplæringsloven paragraf 2-8 gir elever med et annet morsmål enn norsk og samisk rett til «særskild norskopplæring til dei har tilstrekkeleg dugleik i norsk til å følge den vanlege opplæringa i skolen». Vi vil argumentere for et innføringstilbud som øver elevene i å følge aldersadekvat, tilrettelagt fagopplæring.

Regjeringen vil prioritere tre tverrfaglige temaer i en ny fagforståelse; folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap, og bærekraftig utvikling. Grunnleggende verdier som skal gjelde for alle skolens elever, må også gjelde for elever som nylig har kommet til Norge. Vi ser ingen grunn til at elever i innføringstilbud ikke skal motta en språkundervisning som spiller disse tverrfaglige temaene.

Stortingsmelding 21, 2016–2017 sier i forordet:

«Kunnskap er nøkkelen til fremtiden, både for hvert enkelt menneske og for samfunnet som helhet. [...] Regjeringen vil at skolen skal gi alle sjansen til å bli den beste versjonen av seg selv. Det skal være din innsats og dine talenter – ikke din familiebakgrunn eller ditt bosted – som avgjør hvilke muligheter du har i livet.»

Nyankomne minoritets elever kan ha store utfordringer med å bli «den beste versjonen av seg selv» fordi de må ta igjen majoritetselevnes språklige og ofte faglige forsprang. Er det mulig å gi opplæring slik at nyankomne minoritets elever kan få raskere progresjon, bli «aktive deltakere i samfunnet» og i fremtiden «skaffe seg gode, trygge jobber» (Forordet i St.meld. 21)?

Basisvokabular og kjennskap til grunnleggende språklige strukturer

Læreplan i grunnleggende norsk for språklige minoriteter har til dels vage mål, er aldersuavhengig og gjelder for elever med ulik botid i Norge. Lærere må tilpasse i så stor grad at undervisningen kan bli tilfeldig og forventningene til elevenes progresjon uklare.

Et minimum av grunnleggende vokabular og språklige morfologiske og syntaktiske strukturer må innøves før elevene mottar fagopplæring på tilrettelagt norsk. Opplæring i hverdagsspråket kan ikke fullføres eller slutføres. Fagtekster inneholder mange hverdagsbegreper som kan overlæres i en faglig kontekst. Samtidig er det ikke bare vokabularet som skiller hverdagspråk fra

«Dersom nyankomne minoritets elever ikke får aldersadekvat og språklig tilpasset fagopplæring, blir det som om elever som skal lære å svømme, skal få all sin undervisning med flytevest.»

fagspråk. Naturfagstekster hentet fra barnetrinn ligger ikke tett opp til naturfagstekster på ungdomstrinn. Når elevene leser fagtekster, leser de for å lære. Fagtekster har høyere abstraksjonsnivå og inneholder mer informasjon. Elever på ungdomstrinn skal lære å argumentere både muntlig og skriftlig. De skal kunne vurdere holdbarheten i ulike standpunkt. Mens elever på barnetrinn lærer at kildesortering av avfall sparer ressurser, skal en ungdomsskoleelev argumentere for at kildesortering som miljøtiltak har sine begrensninger. Fagtekster «sjonglerer» ofte med flere motstridende perspektiver som elever må ta stilling til.

For å kunne ta igjen majoritetselevene vil det ikke være tid til å overlære hverdagsbegreper og lese fagtekster fra lavere trinnets kompetansemål. Grunnleggende vokabular og språklige strukturer må bygges ut parallelt med at elevene får aldersadekvat fagopplæring.

Ordforråd – «Hverdagsbegreper» eller fagbegreper?

I februar 2016 publiserte Undervisningsdirektoratet sin evaluering av særskilt norskopplæring og innføringstilbud gjennomført av Rambøll Management Consulting. Lærere som underviser i særskilt norsk, oppgir at økning av elevenes ordforråd blir vektlagt i undervisningen (Rambøll 2016: 69). Selv om lærerne framhever at elevene mangler sentralt ordforråd for å kunne følge fagundervisning, vektlegges «hverdagsbegreper» i undervisning av særskilt norsk (Ibid.: 70).

Det er særlig to grunner til at vi opplever det som problematisk at opplæringen i innføringstilbud kretser om hverdagsspråket. Hverdagspråk tilhører ofte den private, hjemlige sfæren, der elevene vil fortsette å snakke morsmål. Så kan man innvende at hverdagsspråket er nødvendig for at elevene skal kunne snakke med jevnaldrende. Problemet er at grunnleggende undervisning i liten grad treffer med tanke på integrering. De nye klassekameratene vil sannsynligvis ikke spørre: «Hvor mange søsken har du?» eller «Kan du beskrive rommet ditt?». Dialogen vil se mer slik ut:

Arbeid med fagstoff oppleves som meningsfullt

Når elevene blir presentert for faglige problemstillinger, åpnes det for undrende spørsmål. Mange elever på ungdomstrinn ønsker å kunne norsk, men ikke nødvendigvis å gjøre jobben som skal til for å lære det. Når vi kobler elevene på faglige problemstillinger, «glemmer» elevene at de lærer norsk. De avkoder og oversetter for å få tilgang på den faglige informasjonen fordi de er nysgjerrige. Elevenes motivasjon er avgjørende for at læring skal igangsettes. Vår erfaring fra klasserommet tilsier at faglige tema motiverer mer enn oppdiktede personer som vi følger gjennom daglige gjøremål i en lærebok.

Språkopplæring i et dannelsesperspektiv: Folkehelse og livsmestring

Å «miste morsmålet» kan oppleves som tap av identitet og status. Det er sjelden elever formidler tapet av identitet så godt som en av våre tidligere elever. «Jeg visste hvem jeg var i Somalia, men jeg vet ennå ikke hvem jeg er i Norge», sa tiende klasse-jenten. Trolig opplever mange elever det samme som denne eleven. Dersom opplevelsen av tap vedvarer, frykter vi at svaret på spørsmålet «Hvem er jeg i Norge?» blir negativt: «Jeg var noe i hjemlandet, men her ser ingen meg». Å komme denne tanken i forkjøpet er vårt trumfkort mot radikalisering og for å opprettholde elevenes helse og fremtidsvisjoner. Undervisning i demokratisering, folkehelse og bærekraftig utvikling, er et godt utgangspunkt for at elever skal gjenfinne sin identitet og skape sin fremtidsvisjon allerede i innføringsåret.

Konklusjon

Sentrale myndigheter må styre innholdet i undervisningen for minoritetsspråklige elever ved å utarbeide nye fagplaner med klarere fokus på fagopplæring. Under overskriften «Å lære å lære» i høringsutkastet står det: «Elevene lærer å lære gjennom å arbeide med et faglig innhold. Gjennom refleksjon over læring i fag utvikler de bevissthet om og innsikt i sine egne og andres forståelse og læringsprosesser» (Høringsutkast: 12).

Det er helt nødvendig at det

knyttes tette bånd mellom det overordnede læreplanverket, formålsparagrafen og en ny læreplan for grunnleggende norsk. Dersom nyankomne minoritets elever ikke får aldersadekvat og språklig tilpasset fagopplæring, blir det som om elever som skal lære å svømme, skal få all sin undervisning med flytevest. Først når elevenes progresjon skal kartlegges og vurderes, tas flytevesten av og elevene slippes på dypt vann. Elevene som svømmer i land, klarer seg på grunn av egne forutsetninger, ikke på grunn av opplæringen. De som ikke har lært å svømme, vil drukne.

Utdanningsdirektoratet bør «holde dørene åpne» for videre utdanning. Nyankomne elever uten engelskferdigheter jobber allerede hardt for å lære norsk godt nok til å kunne følge fagopplæring på norsk. Vi foreslår at sentrale myndigheter anerkjenner elevenes morsmål som et likeverdig alternativ til engelsk. I stedet kan ungdomstrinn og videregående skoler tilby engelsk som annet fremmedspråk.

Dersom sentrale myndigheter satser på minoritetselevene, vil skolenes samlede elevresultater bedres. Elever som skrives ut av innføringstilbudet har som oftest behov for videre opplæring i grunnleggende norsk og tilpasset undervisning i samtlige fag. Derfor må det legges til rette for at alle lærere får et minimum av videreutdanning i sin rolle som andrespråklærere.

Det sies at man langt på vei kan fastslå hvor demokratisk et land er ved å studere hvordan landets minoriteter behandles. «Kunnskap er nøkkelen til fremtiden, både for hvert enkelt menneske og for samfunnet som helhet» (Stortingsmelding 21). Når demokrati og medborgerskap skal inn i læreplanverket, må vi utarbeide et demokratisk læreplanverk som gir alle elever det beste utgangspunktet for å virkeliggjøre sine «håp og ambisjoner for fremtiden» (Høringsutkast: 15).

Kilder:

Høringsutkast (10.03.2017): «Overordnet del – verdier og prinsipper» Kunnskapsdepartementet
Opplæringsloven: Paragrafene 1-1 og 2-8
Rambøll (2016): «Evaluering av særskilt norskopplæring og innføringstilbud» Utdanningsdirektoratet
Stortingsmelding 21 (2016-2017): «Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skolen», Regjeringen.no

● Til «Flere enn fire av ti søkere er ukvalifisert»

Høyere lønn vil endre lærernes status

Skal statusen i skolen heves, kreves selvfølgelig høyere lønn, skriver Vidar Kilde. ILL.FOTO INGER STENVOLL

Lærerutdanning for grunnskolen har mange ledige studieplasser, men nær halvparten av søkerne er ikke kvalifisert, skriver Utdanningsnytt.no 21. juli og bringer tall fra Samordna opptak. Søknadene fra 7342 søkere til grunnskolelærerutdanningen 1.-7. klasse er behandlet, men 3156 av dem er altså ikke kvalifisert.

Politikerne legger rammene for inntakskrav. Evner ikke en som søker grunnskoleutdanningen å oppnå minimum karakteren 4 i den enkleste matematikken i videregående skole, mener jeg vedkommende har lite å gjøre i klasserommet på barnetrinnet. Det er snakk om allmenndanning i basale fag. Jeg stemmer Høyre, begynte å jobbe i videregående skole som lektor i 1977 og ble lykkelig pensjonist fra 2016. Jeg så mange endringer i skolen i løpet av de årene. Selvfølgelig utviklet den seg til å bli en kvinnearbeidsplass som mange andre i offentlig sektor. Lønnen har utviklet seg

negativt, særlig for lektorgruppen. Den faglige stoltheten som yrkesutøver ble mer og mer fraværende, etter min oppfatning. Skal statusen i skolen heves, kreves selvfølgelig høyere lønn. Jeg endte opp med en sluttlønn på om lag 630 000, en vits i forhold hva en lektor med hovedfag i økonomi tjener i det private (fortsatte i skolen grunnset gode inntekter fra andre kilder). Jeg har ikke tro på den norske skolens fremtid og synes synd på mange elever. Arbeiderpartiet har bidratt til elendigheten. Les om Arbeiderpartiets skolepolitikk med historiske briller: «Skolen som forsvant» av Jon Hustad.

Vidar Kilde

● Pedagogikk

Allmennlæreren i vårt hjerte – en tenkt pedagogisk nekrolog

Det var med sorg og sinne vi mottok ryktene om allmennlærerens snarlige død. Unnfangelen av allmennlæreren i andre halvdel av 1800-tallet var en ønsket og villet handling fra myndighetenes side. Den ble inspirert av en sterk frihetstrang, demokratiforståelse og nasjonalitetsfølelse. Allmennlæreren fikk oppgaven med å gi land og folk den kunnskapen, toleransen og kulturen som er nødvendig for at en skal kunne kalle seg dannet og som bør være felleseie for alle medlemmer i et samfunn. Skolen og lærerne ble kanskje de viktigste enkeltfaktorene i framveksten av både Norge som nasjon og den enkelte nordmanns/kvinnens liv og virke, helt fram til vår tid.

Allmennlæreren var garantisten for at fagkvalifisering, allmenndanning og personlighetsutvikling ble sett på som likeverdige størrelser i både skole og samfunn. Etter hvert som kravene til faglig fordypning økte, tok allmennlæreren også her

ansvar og skaffet seg kompetanse på ulike felt, alt etter anlegg, interesser og behov ved den enkelte skole. Han ofret familieliv, ferieopplevelser, helgeaktiviteter og en noenlunde trygg og romslig hverdagsøkonomi til beste for barn, ungdom, land og folk. Støtten fra myndighetene må nærmest regnes som knapper og glansbilder. Allmennlæreren bar selv «dagens byrde og hete».

Enkelte tok endog hovedfag eller mastergrad under de samme betingelser. Noen ble rektorer, skolesjefer eller skoledirektører, mens andre ble valgt/utnevnt til ordførere, stortingsrepresentanter og ministre. Likevel beholdt de fleste arven fra tilværelsen som lærere; det faglige overblikket, livsvisdommen og helhetstenkningen, og foredlet disse kvalitetene videre. Allmennlæreren greide aldri å ta igjen lønns- og velferdsgapet som studier, permisjoner og ekstraarbeid i ferier og fritid medførte, men vissheten om å ha gjort en innsats

for land og folk, betydde mest. Og like mye; jobben var gjort i et samarbeidende kollegialt fellesskap, en for alle – alle for en.

Da globaliseringen, markedsstyringen og kannibalkapitalismen begynte å skylle inn over verden, gikk heller ikke vårt land fri, selv om virkningene var mindre her enn mange andre steder. For sjokket, vantroen og panikktiltakene var minst like omfattende hos oss. Når tallresultatene uteble og testregimene og rangeringene satte inn, ble allmennlæreren utpekt som hovedsyndebukk. Som vi vet fra historien, er de fleste syndebukker uskyldige, men samfunnet og politikken krever at ansvaret blir plassert et sted, som regel der det er mest urettferdig. Måtte alt det allmennlæreren sto for og utrettet gjennom tidene for land og folk tas vare på inn i den nye tid. Fred over minnet.

Roald Killingbergtrø

Har du mykje på hjartet?

Det er du ikkje åleine om. Utdanning tek imot store mengder kortare og lengre debattinnlegg, innspel og kronikkar. Men det er trengt om plassen. Vårt tips er: Skriv kort! Held du debattinnlegget ditt på under 2500 teikn (inklusive mellomrom), er sjansen større for å få plass. Redaksjonen set retten til å kutte i innlegga som vilkår.

For innlegg på innspel plass er lengda 3000–10.000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på mellom 12.000 og 17.000 teikn.

Redaksjonen tek imot debattstoff på denne adressa: debatt@utdanningsnytt.no

● Språk

Gjer nynorsk lett på nettbrett

Fleire og fleire skular har byrja å nytte nettbrett i undervisninga. Dette fører til ei meir praktisk og variert undervisning. Men det er òg problematiske sider ved bruken av iPad som undervisningsverktøy.

Fleire av appane som blir nytta i klasserommet no, som ExplainEverything, iThoughts og BookCreator, er ikkje tilgjengelege på nynorsk, og er såleis ikkje lovlege hjelpemiddel i norsk skule. Rettskrivingsprogramma i vanlege skriveprogram, til dømes Word, er av lågare kvalitet på nynorsk enn på bokmål. Det kan ha negative konsekvensar både for elevar som har nynorsk

som hovudmål og elevar som har nynorsk som sidemål.

Ved å gjera nynorsk tilgjengeleg på alle plattformer i skulen styrker det kvaliteten på undervisninga, og kan vera med på å byggja under positive haldningar til nynorsk. I tillegg har det positiv effekt for elevar med nynorsk som sidemål, då det vert meir tilgjengeleg og er del av kvardagen deira.

Ifølgje opplæringslova skal alle læremiddel som blir nytta på jamn basis, vera tilgjengelege på nynorsk og bokmål. Å nytta nettbrett utan fullgod nynorsk er altså ikkje i tråd med lova.

Lovverket slår fast at læremiddel skal koma på både nynorsk og bokmål. Det må òg gjelda digitale læremiddel. Difor krev landsmøtet i Norsk Målungdom at kunnskapsministeren syter for at læremiddelappar kjem på både nynorsk og bokmål.

På vegner av landsmøtet i Norsk Målungdom

Elise Tørring

nestleiar og lærarstudent

Velkommen til en annerledes skoledag

Ta med skoleklasser og andre grupper til vårt multimedierom hvor du gjennom dialog, filmer og spill lærer om næringslivet og bedriftenes rolle i samfunnet.

- Hva er næringslivet?
- Hva bidrar bedrifter med til samfunnet?
- Hvordan finansieres velferd?
- Hva vil du bli?

For mer informasjon besøk nho.no/Prosjekter-og-programmer/NHO-UNG/NHO-Besokssenter/

● Skolestyring

Oslo-skolen er ikke et skrekkabinett, Ulvestad

Roar Ulvestad spør i Utdanning 21. september om Oslo-skolen er på vei fra et «skrekkabinett til et utstillingsvindu».

Jeg bruker en arbeidsdag hver eneste uke ute i Oslo-skolen. Det har jeg gjort helt siden jeg ble byrådd for oppvekst og kunnskap i Oslo for snart to år siden. Jeg opplever at jeg leder en mulighetsskole – og ikke et skrekkabinett. Jeg har et godt samarbeid med Utdanningsetaten, lærere og ledere, og har full tillit til jobben de gjør. Jeg opplever også stor tilslutning til byrådets oppvekst- og kunnskapspolitikk, og er glad for at politiske løfter på svært kort tid har blitt en del av hverdagen i Oslo-skolen. Det har skjedd i nært samarbeid med etat, ledere og lærere.

Oslo har i lang tid vært en by med store sosiale forskjeller, høy vekst i elevtallet og foreldre med stadig høyere ambisjoner på vegne av barna sine. Oslo-skolene har oppnådd gode resultater over tid. Slik jeg kjenner Oslo-skolen, er den fylt med mennesker som kjemper for alle elevers rett til læring. Som bredt og variert legger opp læringen så alle kan få utbytte av den. Som gir elevene noe å strekke seg etter, men også sørger for at utfordringene er på et realistisk nivå. Som møter elev-

enes ulikheter i forutsetninger og utviklingsrytme på en inkluderende måte. Men ikke minst: som har ambisjoner på vegne av både fellesskapet og hver enkelt elev.

Til de som tviler på om Oslo-skolen kan være et sted for alle, som lurer på om norsk skoles grunnleggende prinsipper om likeverd og inkludering faktisk kan realiseres i praksis og som tenker at skolen ikke kan utjevne forskjeller: ta dere en tur ut i Oslo-skolen, vi har gode eksempler på alt. Men vi har også utfordringer. Det er store sosiale ulikheter i Oslo, som forplanter seg videre i skolen. Vi bruker store ressurser på å «reparere» lærevansker og svake språkferdigheter, som vi alle er enige om at vi egentlig bør bruke på å forebygge. Og de siste gjennomføringstallene (2011-kullet), viser at det er én av fire elever som ikke har fullført og bestått videregående opplæring fem år etter at de begynte.

Alt dette kan løses, men det koster. Det er vi politikere som legger skolens rammer. Høyre-byrådet ga ikke ledere og lærere de rammebetingelsene som jeg mener er nødvendig for å ta Oslo-skolen videre. Bare de fire siste årene Høyre styrte Oslo, kuttet byrådet nesten 300 millioner kroner i Oslo-skolen. Bedre ble det

Jeg opplever at jeg leder en mulighetsskole, skriver utdanningsbyråd Tone Tellevik Dahl, her sammen med rektor Kjell Ove Hauge ved Kuben videregående skole. **ARKIVFOTO** ERIK M. SUNDT

ikke av Høyre-byrådenes manglende vilje til å lytte når skolefolk snakket til dem. Stadig ble skolepolitikk lansert og innført, uten forankring hos skolefolk og i skoleforskningen. Gapet mellom kart og terreng ble etter hvert stort.

Byrådet er derfor i gang med å innføre en ny samarbeidslinje i skolen, med tillit og handlingsrom som ett av tre styringsprinsipper i Oslo-

skolen fra 1. januar 2017. Tillit er fra våren 2017 også det bærende prinsippet for ledelse og styring i hele Oslo kommune. Min jobb er å gjøre det viktigste i skolen til det viktigste i skolepolitikken. Da får vi også en politikk som treffer.

Tone Tellevik Dahl (Ap)

byråd for oppvekst og kunnskap i Oslo kommune

● Til «Trygg på skolen?» på Utdanningsnytt.no

Avdekking av og tiltak mot mobbing

Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) Ytre Nordmøre har sammen med de øvrige PPT-kontorene i fylket vært gjennom et snart toårig kompetanseløft hva angår avdekking og tiltak i mobbesaker. Dette har vært i samarbeid med Læringsmiljøsen-teret og Erling Roland. PPT har også innværende

skoleår hatt et kompetanseløft for alle skolele-derne i fire kommuner, som gikk over til sammen fire dager. I august skal alle lærerne også gjennom det samme. Mer om det kompetanseprogrammet vi har laget, finner dere på vår hjemmeside www.pptytrenordmore.no under fanen «mobbing».

Det har over flere år vært jobbet godt med dette temaet i flere skolefagmiljø i Norge, og vi har brukt mye av det andre har gjort også i vårt opplegg. Godt stjålet er minst halve jobben.

Tormod Sandvik

● Oslo-budsjettet

Oslos skoler og barnehager står på stedet hvil

Det er mye å glede seg over i byrådets forslag til budsjett for 2018. Mange gode tiltak som har blitt startet de siste årene, vil nå omfatte enda flere barn og elever i Oslo. Det er også godt å for første gang på mange år se et forslag til budsjett som kompenserer fullt ut for elevtallsveksten. Dette betyr at den daglige driften av skolene i Oslo ikke rammes av store kutt.

Dessverre gjelder dette ikke barnehagene. Bydelene har både rammekutt og mangler økonomisk kompensasjon for befolkningsveksten, så det er lite sannsynlig at barnehagene vil få bedre økonomiske kår. Handlingsrommet for skolene er så vidt opprettholdt – ikke økt.

Byrådets forslag legger opp til effektiviseringsgevinster på alle områder innenfor skolesektoren. Konkret betyr dette for eksempel 12,7 millioner på grunnskoleområdet og 5 millioner på området for videregående skoler.

Det vil ikke være rom for å bedre hverdagen ute på skolene, men det er heller ikke store kutt. Vi er glade for at skolene slipper med marginale kutt i år, men vi hadde håpet på større handlingsrom ute på skolene. Våre medlemmer rapporterer om en skolehverdag hvor elever ikke får den spesialundervisningen de har krav på, hvor midler til forsterket norskopplæring brukes til å få time-

planen for hele skolen til å gå opp og hvor det ofte ikke settes inn vikarer ved fravær. For å løse disse utfordringene trengs det penger.

Fra 2011 til 2016 opparbeidet Oslo-skolen seg et etterslep på 300 millioner. Det er dette etterslepet som lager økonomiske vansker i hverdagen for Oslos over 60 000 elever. Byrådet har ingen tiltak på bordet for å rette opp skadene, verken i dette budsjettforslaget eller i økonomiplanen for de fire neste årene.

Også i 2018 vil det bli flere barnehageplasser i Oslo, og satsingen på å rekruttere flere barn inn til barnehagene fortsetter. Dette er tiltak vi støtter fullt ut, men vi vil også minne byrådet på at de har lovet vikarer i barnehagene. Det løftet snakkes det lite om.

I byrådserklæringen står det at byrådet vil gjøre bydelene i stand til å sette inn vikarer i barnehagene, men bydelsøkonomien er ikke bedret i budsjettforslaget for 2018 og det er ikke nevnt noen tiltak som vil sikre vikarer i barnehagene.

Vi har fått på plass en god bemanningsnorm for Oslo-barnehagene, men den må gjelde hver dag – også de dagene når det er fravær.

Anita Skjefstad Andersen
leder i Utdanningsforbundet Oslo

Delta i debatten på
Utdanningsnytt.no

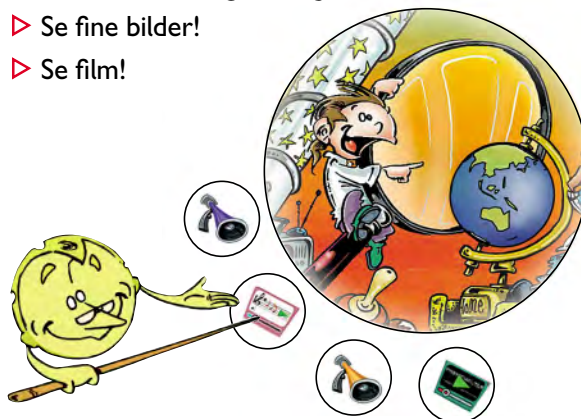

Redd Barna

RETTIGHETS-SLOTTET

Gratis, digitalt undervisningsmaterieell om **barns rettigheter** for de eldste barna i barnehagen og for elever på 1.- 4. trinn

- ▷ Lær om rettigheter!
- ▷ Les spennende tegneserier!
- ▷ Syng gøyale sanger!
- ▷ Lær om barn i andre land!
- ▷ Hør stemmer og rare lyder!
- ▷ Se fine bilder!
- ▷ Se film!

Bruk, last ned og bestill gratis digitalt materieell, plakat, CD, sanghefte, tegneserier og undervisningsopplegg på reddbarna.no/rettighetsslottet.

● Nynorsk

Til lærarar som ikkje er medlem av Noregs Mållag, men som burde vere det

Som lektor med mangeårig fartstid og nå leiar i Noregs Mållag vil eg med dette oppmode enda fleire lærarar til å melde seg inn hos oss. Sjølv sagt er det mange pedagogar i «rørsla» frå før, men i desse tider er det viktig at vi blir ei tung pressgruppe.

I ei tid prega av målstyring, «prosessar» og «effektivisering» verkar det som om læraridealisme er eit utdatert fenomen. Likevel veit alle som dagleg møter barn og unge, at utan glød og entusiasme går det faktisk ikkje. Så dette er ein appell til eldsjelene.

Det kan høyrast litt svulstig ut, men det er ikkje til å nekte at det rår ein kulturstrid i dette landet i 2017. Sjølv språket er trua når stadig fleire enkeltpersonar og bedrifter går over til engelsk som daglegspråk. Dialektmangfaldet blir også utvatna etter kvart som kommersielle krefter pressar på for å gjere dei unge til standardiserte, gode konsumentar. Som ei følgje av det, er det nynorske skriftspråket – fellesnemnaren og ryggstøtt for dialektane – under press. Samtidig er det bokmålsbrukarane som lettast gir slepp og går over til engelsk.

Nokre grunnleggjande spørsmål treng svar: Kva meiner vi som vaksne og pedagogar om den språklege og kulturelle framtida til landet vårt? Er vi verkeleg likeglade med at det er på vår vakt det skal skje at den største arven – bokmål og nynorsk – ikkje lenger er dei viktigaste språka for dei neste generasjonane?

Mållag-leiar Magne Aasbrenn frir til norsklærarane.

FOTO NOREGS MÅLLAG

Skal det gå bra, må nokon faktisk motarbeide språktapet aktivt.

Noregs Mållag vil gi dei norske dialektane og det nynorske skriftspråket ei framtid. Heldigvis gjer vi det i ein ikkje-sjåvinistisk tradisjon, der ideala er mangfald og rettferd for språkbrukarar anten dei snakkar og skriv sann-eller-sann. Vi har òg mange bokmålsbrukarar som er støttemedlemmer.

I den nye stortingsperioden er det mykje som

skal bli avgjort når det gjeld norsk språk. Ein revidert læreplan blir utvikla, og strukturen på norskundervisninga skal bli bestemt. Enda ein gong kan sidemålsordninga komme opp til debatt.

For rundt 85 prosent av elevane er det nynorsk som er sidemål. Hovudpoenget med sidemålsordninga er å gi elevane den kompetansen samfunnet treng i begge språka. For at dei rundt 600.000 nynorskbukarane skal ha tilgang til å sjå og bruke språket sitt, og for at nynorske bedrifter og institusjonar skal ha rekrutteringsgrunnlag, må sidemålsordninga stå fast.

Vi i Noregs Mållag meiner at årsramma for norsklærarar er sett altfor høgt om ein tar omsyn til rettarbeidet. Årsramma inneber i snitt at ein lærar må ha eit tresifra tal med elevar for at det skal utgjere full stilling i norsk. Vi synest at ein norsklærar i full stilling ikkje skal ha fleire enn tre klassar i studieførebuande vidaregåande skole.

Noregs Mållag har ein stor medlemsauke nå. I 2016 hadde vi fleire betalende medlemmer enn vi har hatt på 25 år (12411), og det talet er alt passert i 2017. På nettsida www.nm.no og på Facebook kan ein lese meir om arbeidet vårt. Vi har òg eit eige lærarmållag som ein kan engasjere seg i. Både støttemedlemmer og aktivistar er velkomne. Ganske sikkert er eitt av dei 197 lokale laga våre ein stad nær deg.

Magne Aasbrenn

leiar i Noregs Mållag

● Pensjon

LOP og trygdeoppgjøret

Landslaget for offentlige pensjonister (LOP) avholdt sitt landsmøte i Trondheim i juni og fattet en rekke vedtak som rettesnor for lagets arbeid den kommende treårsperioden. Blant annet kom det fram forslag fra både Bergen og Trondheim LOP med krav om forhandlinger. Vedtaket som ble gjort, er at LOP er prinsipielt for forhandlingsrett, men hvis det for tiden ikke er formålstjenlig må

- LOP minimum arbeide for at pensjonistene får ta del i den samme lønnsøkningen som lønnstakerne,
- sikre god ivaretagelse og regulering av de offentlige pensjonene,
- underreguleringen på 0,75 prosent må fjernes og
- drøftingene med myndighetene må være reelle. Dessuten må bli trygdeoppgjørene bli reelt behandlet i Stortinget umiddelbart etter oppgjø-

rene. Landsmøtet vedtok også å forandre navnet til Landsforeningen for offentlige pensjonister fra 01.01.2018. Kilde: Vi i LOP 3/2017.

Nils Tore Gjerde

pensjonist og medlem av Utdanningsforbundet og LOP

Rett på sak

● Utenriks

Sør-Ossetia – georgisk ut av skolen

Fra og med skoleåret 2017/2018 vil georgisk bli avskaffet som undervisningsspråk i de åtte skolene i Sør-Ossetia hvor georgisk det siste skoleåret var i bruk. Undervisningen i alle fag vil da foregå på russisk. Det samme skjedde i Abkhasia i 2015. De to georgiske utbrytterrepublikkene ble i 2008 ble anerkjent som «uavhengige» stater av Russland, men bare tre andre selvstendige land har fulgt opp anerkjennelsen: Venezuela, Nicaragua og den lille øystaten Nauru. Resten av det internasjonale samfunnet mener at begge områdene tilhører Georgia. Det har forekommet en omfattende etnisk rensing av georgiere i begge områdene, både før og etter femdagerskrigen mellom Russland og Georgia i august 2008. Kilde: Civil.ge 28/7 2017.

Nils Tore Gjerde

Georgisk taper terreng. Fra i høst avskaffes georgisk som undervisningsspråk i de åtte skolene hvor språket var i bruk det siste skoleåret, skriver Nils Tore Gjerde.

FOTO: LEVANI LAGVILAVA WIKIMEDIA COMMONS

Les mer debatt på
Utdanningsnytt.no

● Samfunn

Pensjonist i verdens rikeste land

● Anne-Margrete Benæs

leder for sentralt pensjonistråd i Utdanningsforbundet

FOTO: PRIVAT

Valget er over, støyen har stilna. Det foregår tautrekking og forhandlinger i partiene, opprydding og skyldplassering, og ikke minst diskusjon om hvem som skal leke med hvem de neste fire årene.

Nå er det bare å følge med hvordan valgloftene blir innfridd.

For pensjonister, og kommende pensjonister, blir det interessant å se hvordan blant annet underregulering, tapt kjøpekraft og eldreomsorg blir handtert. Det er ikke sikkert det kommer til å bli store endringer, verken den ene eller den andre veien.

Vi vil fortsatt komme til å lese om dårlig kommuneøkonomi som vil føre til at hjelpetrengende eldre ikke får de sykehjemsplassene de har krav på. Det blir fortsatt slik at de som ved hjelp av sin familie eller andre går til media og forteller om sin uholdbare situasjon, i løpet av kort tid får innvilget en plass de tidligere har fått avslag på. Slik skal det ikke være!

Noe som har forundra og irritert meg i mange år, er begrepet «eldrebølgen». Denne omtales av politikere og andre som om det er en uventa naturkatastrofe som har ramma landet vårt. Vi har levd i landet i 70–80–90 år, rikelig tid til ikke å bli overrasket over vår tilstedeværelse!

Nok om det som kunne vært bedre. I går var jeg på medlemsmøte i regi av Senioruniversitetet. Interessant tema, nydelig sang av en av våre flotte ungdommer, fine lokaler og stappfull sal.

Jeg så ut over forsamlinga og tenkte «du verden så heldige vi er som lever i Norge». Brukbar økonomi, – tross underregulering og tapt kjøpekraft! Trygghet i hverdagen, et velferdssamfunn du skal lete lenge etter, uten å finne!

Det er verdt å trekke fram hvor privilegerte vi eldre er, det er verdt å sette pris på det samfunnet vi lever i, det er verdt å kaste et blikk utenfor våre landegrenser og se hva som skjer i verden. Det betyr IKKE at alle eldre har det bra nok her hjemme, det betyr IKKE at vi skal la være å fokusere på det som ikke er godt nok. Vi skal fortsette å påpeke urettferdighet, og kjempe mot system som ikke tar godt nok vare på eldre, eller andre som er syke og hjelpetrengende.

Alle har ikke like mye å rutte med, verken blant unge eller eldre. I valgkampen var det fokus på hvor viktig det er med små forskjeller mellom folk. La oss følge med på hvordan den tilsynelatende enigheten gir seg utslag i praktisk politikk.

Vi står foran fire lange år fram til neste valg. Det blir spennende, og for meg litt uforutsigbart hvordan retningen blir. Hovedbudskapet må være at de gruppene som har minst og sliter mest, både med helse og økonomi, må tas bedre vare på.

Internasjonalt utdanningssamarbeid gjør skolen bedre

● **Agnete Wiborg**
seniorrådgiver
Senter for internasjonalisering av utdanning (SIU)

FOTO PETER KLASSON

I denne kronikken presenteres viktige faktorer for at internasjonale aktiviteter og perspektiver skal kunne gi et positivt bidrag til skolene, lærerne og elevene.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

Internasjonale forhold er i økende grad blitt en del av vår hverdag. Arbeids- og næringsliv er mer påvirket av internasjonale prosesser, befolkningen er blitt mer sammensatt, og i den politiske debatten er nasjonalstatens grenser og folks bevegelser på tvers av disse grensene sentrale tema. Internasjonalisering gjelder også skolehverdagen og den fremtiden skolen skal forberede elevene til. Opplæringens verdigrunnlag sier at skolen skal åpne dører mot verden og ivareta kulturelt mangfold. Samtidig er kvalitet i utdanningen høyt på den utdanningspolitiske agendaen. Internasjonalt utdanningssamarbeid kan være et viktig virkemiddel som kan bidra til økt kvalitet i utdanningen både når det gjelder utvikling av faglig innhold og kompetanse til å håndtere et mer kulturelt sammensatt samfunns- og arbeidsliv.

Internasjonalisering i form av internasjonalt utdanningssamarbeid kan bidra til bedre innhold i undervisningen og økt læringsutbytte og dermed være et virkemiddel i arbeidet med nasjonale satsinger. Internasjonalt utdanningssamarbeid kan gi både lærere og elever mulighet til refleksjon om egen situasjon og praksis, bidra til kompetanseutvikling og medvirke til at skoler utvikler bedre læringsmiljø og arbeidsmiljø for både lærere og elever. SIU forvalter ulike støtteordninger som kan finansiere slikt samarbeid.

Hvilke faktorer og forutsetninger er viktige for at internasjonalt utdanningssamarbeid skal gi best mulig utbytte for skolene? På bakgrunn av intervjuer med lærere og skoleledere på videregående skoler og deltagelse på seminarer, er det noen faktorer som peker seg ut på tvers av aktiviteter og prosjekter. Den sentrale forutsetningen er at det

er noen ildsjeler som ønsker å drive med internasjonalt utdanningssamarbeid. Når ildsjelene får god administrativ støtte og aktivitetene er forankret i skolens strategier og ordinære praksis, kan bruk av virkemidler til internasjonalt utdanningssamarbeid bidra til økt kvalitet i skolen. I det følgende skal jeg gå litt nærmere inn på disse forutsetningene, og i tillegg si noe om motivasjon for og utbytte av denne type arbeid.

Internasjonalisering – et mangfold av aktiviteter

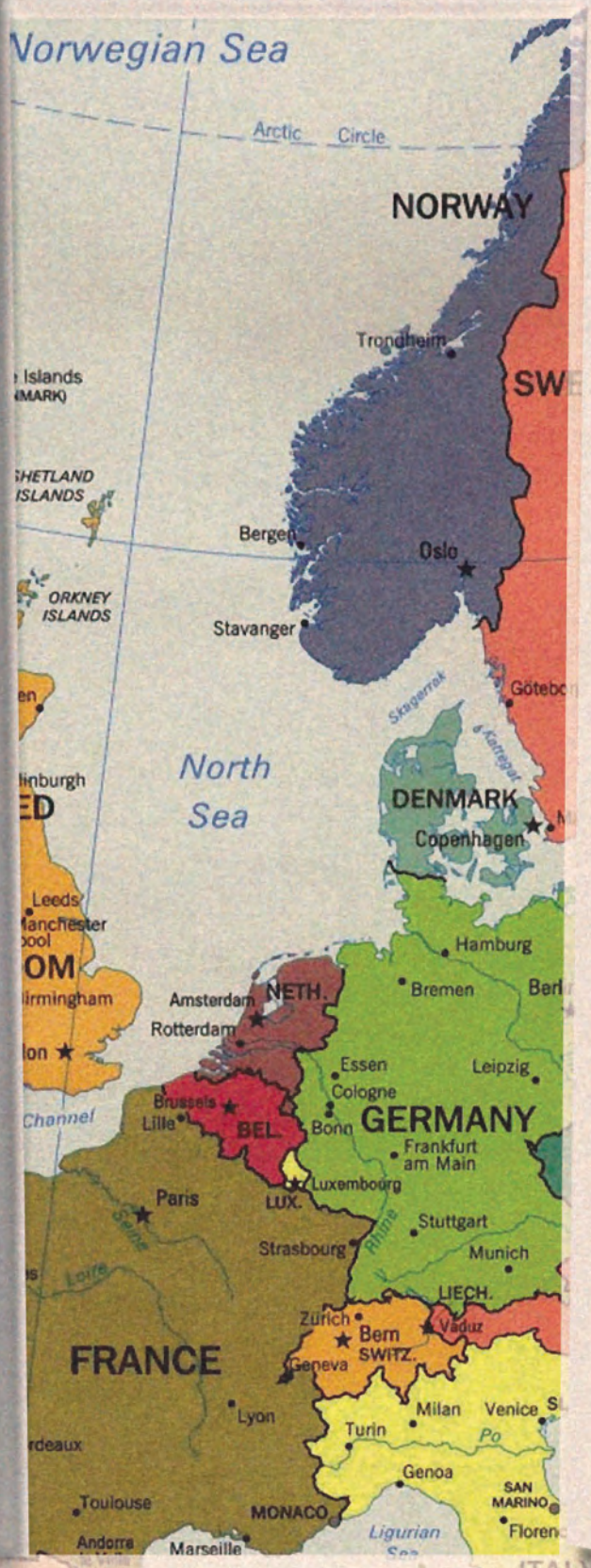
Internasjonalisering kan ta mange former og omfatter et mangfold av aktiviteter og finansieringskilder. Rammene, omfanget og ambisjonene for de ulike aktivitetene og prosjektene varierer relativt mye. Noen prosjekter er avgrenset i tid, finansiering og omfang, slik som prosjekter med avgrensede problemstillinger og/eller for å starte et samarbeid eller delta på kurs. Andre prosjekter omfatter flere partnerorganisasjoner og mange ulike aktiviteter over flere år. Noen aktiviteter er finansiert av skolen selv supplert med egeninnsats fra elevgruppen, andre aktiviteter er eksternt finansiert av ulike ordninger og virkemidler. Det økonomiske handlingsrommet for de ulike aktivitetene vil derfor variere relativt mye og påvirker hvor omfattende arbeidet kan være. Flere skoler kombinerer ulike former for prosjekter og aktiviteter i sitt internasjonale arbeid.

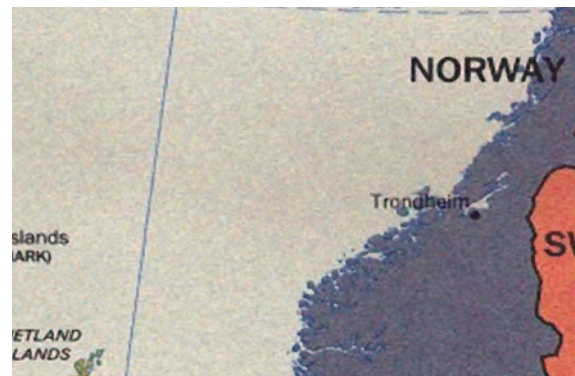
Utenlandsopphold som kjerneaktivitet

De mest brukte ordningene for utdanningssamarbeid er knyttet til relativt korte utenlandsopphold på yrkesfag og ulike former for språkreiser og tematiske prosjekter i hovedsak innen studieforberedende studieprogram. Mobiliteten omfatter også lærere i varierende omfang, både for å følge elever og hospitere ved skoler og praksissteder. Samarbeidet foregår ofte over mange år med flere av de samme institusjonene.

Innenfor yrkesfag gir faget «prosjekt til fordypning» en god mulighet for utenlandsopphold. Alle elevene skal ha en periode med praksis i en virksomhet. Forskjellen for de elevene som er koblet til utvekslingsprogram, er at praksisen foregår i virksomheter utenlands i stedet for hjemme. Mobilitet >

«Uansett hva slags aktiviteter det internasjonale arbeidet omfatter, er det i stor grad avhengig av engasjerte lærere og deres innsats.»

blir dermed en utenlandsvariant av den praksisen som vanligvis er en del av det etablerte undervisningsopplegget. Utvekslingen er finansiert av eksterne midler og kan gi elevene en kvalitativt god praksis og en nyttig utenlandserfaring.

Innen studieforberedende program er ulike former for språkreiser utbredt. Mobilitet i forbindelse med språkfag er i varierende grad avhengig av ekstern prosjektfinsiering. Dette dreier seg ofte om relativt korte opphold borte, 1–2 uker. Slike utenlandsopphold kan på ulike måter kobles eller utvikles til andre former for samarbeid med de involverte institusjonene. Andre typer prosjekter kan gå over flere år og ha et mer spisset tematisk og faglig fokus. Dette kan brukes til å utvikle undervisningsopplegg og supplere det faglige innholdet, blant annet ved å få belyst et tema fra nye perspektiver. I tillegg får elever en viktig utenlandserfaring.

Uten ildsjeler, ingen internasjonalisering

For at skoler skal drive med et visst omfang av internasjonalt utdanningssamarbeid, blir det ofte fremhevet at uten ildsjelene blir det lite av slike aktiviteter. Internasjonalt utdanningssamarbeid krever andre arbeidsformer enn det som er knyttet til tradisjonell undervisning. Det gjelder for eksempel søknadsskriving, administrasjon og oppfølging av prosjekter, reisevirksomhet, følge opp elever som er utenlands og være vertskap for tilreisende. Internasjonalisering dreier seg ofte om oppgaver ledelsen ved skolene sier de ikke kan pålegge lærerne. Derfor er de avhengig av at lærere påtar seg slike oppgaver mer eller mindre frivillig. Uansett hva slags aktiviteter det internasjonale arbeidet omfatter, er det i stor grad avhengig av engasjerte lærere og deres innsats.

Ledelse, tid og penger

For at ildsjelene skal kunne drive med sitt internasjonale engasjement er det av stor betydning at det internasjonale arbeidet er forankret i skolens

ledelse, planer og praksis. Dette vises gjennom hvordan det legges til rette for arbeidet i form av ressurser og fleksibilitet, og hvordan lærerne opplever at arbeidet og innsatsen blir sett og anerkjent på skolen.

Å avsette ressurser i form av tid og penger er noe som skoleledere og lærere ser som avgjørende for å få til internasjonalt utdanningssamarbeid. Etablering av prosjektsamarbeid, skriving av prosjektsøknader og rapporter og oppfølging av prosjekter, fremstilles som ekstra krevende hvis det ikke er satt av ekstra tidsressurser og/eller en ansvarlig person for arbeidet. Det kan også være snakk om frikjøp av lærere med ansvar for større prosjekter. I tillegg dreier det seg også om ressurser til å finansiere vikarmidler og andre utgifter. Selv om prosjekter skolene deltar i er finansiert eksternt, påpekes det at det ofte er nødvendig å supplere med egne ressurser. Noen rektorer trekker frem at de må være villige til å sette av ekstra midler til dette arbeidet, og at det er en investering de gjør fordi de mener at arbeidet er viktig. Det kan dreie seg om å bruke ekstra midler til besøk til potensielle prosjektpartnere, mottak av gjester, supplere reiseutgifter og til uforutsette utgifter. Tilretteleggingen dreier seg også om hvor fleksibel organisasjonen er når det gjelder å skaffe vikarer og tilpasse timeplaner og oppgaver både for lærere og elever. Fleksibilitet i skolens organisering og lærernes holdninger gjør det internasjonale arbeidet lettere.

Motivasjon og utbytte

Hva er det som motiverer lærerne? Det internasjonale arbeidet kan ha ulike former, men uavhengig av tematikk og prosjekttinnhold, blir det å reise og møte lærere og elever fra andre land fremhevet som det som gjør dette arbeidet attraktivt og givende. Flere av lærerne har selv positive opplevelser fra utlandet i ungdomstiden og ønsker å gi elevene sine tilsvarende. På spørsmålet om hva lærerne ser som det overordnede formålet med internasjonalisering, forteller de med stor entusiasme om hvordan enkelte elever utvikler seg både faglig og personlig gjennom opphold i utlandet. De mener at elevene har behov for å få løftet blikket og bli eksponert for erfaringer med å være utenlands på egenhånd. Dette gir elevene mulighet til å kunne se egen situasjon litt utenfra og få en bedre forståelse og toleranse for andre. I tillegg kommer forbedring av språkkunnskaper og andre faglige

ferdigheter. Å belyse et felles tema med utgangspunkt i ulike land, gir en ekstra læringsdimensjon.

Lærerne trekker frem historiene om elevene og deres utvikling som en svært viktig motivasjon for deres eget engasjement i arbeidet. For egen del fremhever de betydningen av samarbeid og diskusjoner med kolleger i utlandet fordi det gir muligheten for refleksjon, og for å se egen situasjon og praksis i et nytt perspektiv. Slik får de innspill og nye ideer til undervisning. Flere trekker frem at deltagelse i slike prosjekter på den måten kan betraktes som en form for videreutdanning, og noe som gir motivasjon og inspirasjon til eget arbeid.

Internasjonaliseringsarbeid krever kompetanse

Å drive internasjonalt utdanningssamarbeid krever kunnskap og kompetanse og er i stor grad avhengig av enkeltpersoners engasjement og interesse. Det dreier seg om kompetanse til å skrive søknader og rapporter, utvikle og gjennomføre prosjekter, og utvikle og vedlikeholde relasjoner til partnere. I tillegg dreier det seg om å ha kunnskap om hvilke virkemidler som kan være aktuelle. For aktører som ikke har vært involvert i slikt arbeid før, kan det være nyttig å avsette tid og ressurser for å bygge opp slik kunnskap.

Flere av dem som er involvert i internasjonalt utdanningssamarbeid, forteller at de har utviklet kunnskap og kompetanse om internasjonalisering og virkemidler over mange år. Det kan ta tid å utvikle denne type kompetanse og nettverk. Dagens aktiviteter innen internasjonalisering er derfor ofte et resultat av erfaringer fra tidligere prosjektdeltagelse. Flere skoler har startet med enkle utvekslingsprosjekter, eller har blitt invitert med av andre, før de har begitt seg inn i andre typer prosjekter. Skoler som har erfaring med internasjonalisering, kombinerer også ulike typer virkemidler og prosjekter i sitt arbeid. Når en skole har både lærere og administrativt ansatte som har opparbeidet seg nettverk, erfaring og kompetanse innen feltet, blir det lettere å videreføre og utvikle det internasjonale arbeidet ved å søke, eller bli invitert inn i nye prosjekter.

Flere skoler har institusjonalisert arbeidet og kompetansen gjennom å ha en internasjonal koordinator i varierende stillingsprosent med ansvar for arbeidet. Dette skaper kontinuitet i arbeidet samtidig som kompetansen som bygges opp, blir

«Fleksibilitet i skolens organisering og lærernes holdninger gjør det internasjonale arbeidet lettere.»

Kronikk

Hvis du emner på en kronikk, er det lurt å presentere ideen for redaktør Knut Hovland kh@utdanningsnytt.no.

Utgangspunktet er at temaet må være interessant og relevant, og språket godt og forståelig, for en bredt sammensatt lesergruppe. Stoff som bygger på forskning, må være popularisert. Det betyr blant annet at forskningsresultatet er det sentrale i teksten, og at det som handler om metode, har en svært beskjeden plass. Lengden kan være mellom 12.500 og 17.000 tegn inklusive mellomrom. Litteraturliste og henvisninger må være inkludert i antallet tegn. Eventuelle illustrasjoner må ikke sendes limt inn i wordfilen, men separat som jpg- eller pdf-filer.

videreført. Skolene som har en slik koordinator, fremhever at det er av avgjørende betydning for det internasjonale arbeidet. Institusjonalisering gjennom å ha avsatt en stillingsandel til koordinator og eventuelt andre som deltar i arbeidet, er også en markering fra skolens side om at det internasjonale arbeidet er viktig.

Internasjonalisering som profilering

Noen skoler bruker satsing på internasjonalt arbeid, særlig knyttet til å gi elever mulighet til å dra utenlands, som en del av profileringen og markedsføringen av skolen for å rekruttere elever. Gjennom å slik profilere skolen viser skolene at de mener at dette arbeidet er viktig. Satsing på internasjonalisering som en viktig del av skolens profil kan også ha en positiv betydning for hvordan lærerne oppfatter skolen og arbeidsmiljøet. Ved noen skoler hvor det internasjonale arbeidet prioriteres sier lærere at dette gjør at de opplever det som ekstra positivt å jobbe ved akkurat denne skolen. Internasjonalisering kan dermed også bidra til et positivt arbeidsmiljø og til å tiltrekke gode og engasjerte lærere.

Prosjektarbeid

Internasjonalt arbeid er i stor grad basert på prosjektarbeid og ekstern finansiering. Det betyr at aktivitetene kan bli liggende litt på siden av skolens ordinære og etablerte praksiser. Ved å utvikle prosjekter som bygger opp under satsinger og arbeidsmåter som skolen allerede er involvert i, kan erfaringer fra prosjektene lettere kanaliseres tilbake til skolenivået og dermed gi en merverdi. Derfor er det viktig å forankre prosjekter i skolens strategier, planer og satsingsområder slik at aktivitetene og/eller erfaringene fra prosjektene, kan bli en del av skolens ordinære aktiviteter og praksiser. En utfordring med ekstern finansierte prosjekter er imidlertid at aktiviteter kan stoppe opp hvis finansieringen opphører.

Skoleeiers rolle

Arbeidet med internasjonalisering i videregående opplæring, både innhold og omfang, blir påvirket av faktorer på ulike nivåer. Nasjonal utdanningspolitikk knyttet til læreplaner, læreplanmål og nasjonale satsinger har stor betydning for det som foregår i undervisningen og innad på skolene. Skolelederne ved den enkelte skole har stor grad av autonomi når det gjelder interne prioriteringer,

men fylkeskommunen som skoleeier kan på ulike måter motivere og legge til rette for at skolene skal bruke internasjonalisering som et virkemiddel. Fylkeskommunen kan bidra gjennom å forankre prioritering av internasjonalt arbeid i egne strategier og planer og synliggjøre mulige koblinger til nasjonale strategier. Dette kan dreie seg om å utforme virkemidler og ha uttalte forventninger til skolene når det gjelder internasjonaliseringsarbeidet. Fylkesadministrasjonens forståelse og prioriteringer av arbeidet kommer tydeligst til uttrykk i form av hvilke ressurser de har knyttet til internasjonalisering i form av stillinger, oppgaver og støtteordninger. Fylkeskommunen kan velge å legge til rette og motivere for internasjonalt utdannings-samarbeid gjennom å bidra med kompetanse til veiledning i søknadsprosesser og rapportering, og på ulike måter være informasjonskanal og skape nettverksarenaer for skoler for erfaringsutveksling og samarbeid.

Internasjonalisering løfter blikket og åpner dører mot verden

Internasjonalisering i form av ulike typer internasjonalt utdanningssamarbeid kan bidra til bedre innhold i undervisningen og gi økt læringsutbytte og kan dermed være et virkemiddel i arbeidet med nasjonale satsinger. Det kan gi både lærere og elever mulighet til refleksjon om egen situasjon og praksis og medvirke til at skoler utvikler bedre læringsmiljø og arbeidsmiljø. Ikke minst viktig er det at skolene, lærerne og elevene åpner seg mot verden. Gjennom å gi god støtte til entusiastiske lærere, sette av øremerkede ressurser og ha en god og strategisk forankring i ledelsen og skolens ordinære praksis, kan bruk av virkemidler til internasjonalt utdanningssamarbeid bidra til bedre kvalitet i skolen. I dagens situasjon er internasjonalt samarbeid kanskje viktigere enn noen gang. Dette er arbeid som bidrar til å skape relasjoner og forståelse på tvers av landegrenser i stedet for å sette opp murer og utvikle proteksjonistiske holdninger.

«Lærerne (...) forteller med stor entusiasme om hvordan enkelte elever utvikler seg både faglig og personlig gjennom opphold i utlandet.»

Utdanningsforbundet er Norges nest største fagforbund med over 170.000 medlemmer fra alle deler av utdanningsfeltet – fra barnehage til universitet og høyskole. I det sentrale sekretariatet i Utdanningsforbundet er det 200 ansatte. I tillegg har vi 19 fylkessekretariater med totalt 65 ansatte. Forbundet er tilsluttet hovedorganisasjonen Unio. Utdanningsforbundet er opptatt av mangfold og oppfordrer alle kvalifiserte kandidater til å søke stillinger uavhengig av alder, funksjonshemming eller etnisk bakgrunn.

Er du lærerutdannet med utdanningspolitisk engasjement?

Seniorrådgiver – Utdanningsforbundet

I Utdanningsforbundets sentrale sekretariat søker vi etter deg som er lærerutdannet og liker å jobbe med påvirkningsarbeid. Du har god kompetanse om grunnskole og det spesialpedagogiske feltet, og trives med å jobbe i spennet mellom fag og politikk.

Stillingen er knyttet til seksjon Utdanning og forskning, som består av 16 ansatte. I seksjonen arbeider vi med utdannings- og forskningspolitiske spørsmål for hele utdanningsfeltet. Her blir du en del av et sterkt og mangfoldig fagmiljø, som sammen bidrar i arbeidet med å realisere Utdanningsforbundets politikk.

> Les mer om stillingen på www.utdanningsforbundet.no/om-utdanningsforbundet/ledige-stillinger/

Kontakt: Seksjonsleder Milena Adam, 936 41 342, milena.adam@udf.no
Søknadsfrist: 29. oktober

UTDANNING

ILL. ISTOCKPHOTO

Utgivelser 2018

Nr.	Materiellfrist	Utkommer
1	13. desember	12. januar
2	17. januar	02. februar
3	07. februar	23. februar
4	28. februar	16. mars
5	21. mars	13. april
6	18. april	04. mai
7	09. mai	25. mai
8	30. mai	15. juni
9	08. august	24. august
10	29. august	14. september
11	19. september	05. oktober
12	10. oktober	26. oktober
13	31. oktober	16. november
14	21. november	07. desember

Les
UTDANNING
 digitalt som eblad!

Du finner ebladet her > utdanningsnytt.no/eblad

Har du spørsmål om ordningen?

Kontakt oss på marked@utdanningsnytt.no eller telefon 24 14 23 30

Foto: Shutterstock

● Se flere ledige stillinger på Lærerjobb.no

Neste utgave av **UTDANNING** kommer 3. november

I mellomtiden kan du holde deg løpende oppdatert på
nyheter i utdanningssektoren på **utdanningsnytt.no**

UTDANNING
PÅ NETT >

UTDANNINGSNYTT.NO

Foto: Shutterstock

UTDANNING

**FØRSTE
STEG**

BEDRE SKOLE

YRKE

spesialpedagogikk

Dette er ikke fem høns

Du mottar mange hundre budskap hver dag. Det er viktigere enn noen gang å kunne stole på at det du leser og ser i mediene er faktabasert og pålitelig. Redaktørens rolle er å være uavhengig, og å sikre en balansert dekning av ditt fagfelt. Den jobben gjør vi på vegne av deg.

Leser du et av Fagpressens blader eller nettsteder – slik du gjør akkurat nå – kan du være trygg på at innholdet som er viktig for deg er vurdert og ivaretatt av en grundig redaksjon.

Faktabasert – Pålitelig – Ansvarlig

Henriette Cecilie S. Breilid
advokatfullmektig i Raugland Advokatene

FOTO INGER STENVOLL

Ny personvernlovgivning

Personvern er et aktuelt tema i disse dager. Grunnen til dette er at EUs personvernforordning (General Data Protection Regulation – GDPR) vil tre i kraft i EU og i Norge 25. mai 2018. Forordningen innebærer en omfattende revisjon av europeisk personvernlovgivning.

I Norge vil det komme en ny personopplysningslov som gjør forordningen til norsk lov. Forordningen innføres i norsk rett ved at gis en henvisning til personvernforordningen. Dette innebærer at dagens personopplysningslov fra 2000 og personopplysningsforskriften oppheves. Selv om det vil foreligge en norsk utgave av forordningen, vil den som leser lovutkastet merke at både språk og innhold vil være vanskeligere å forstå enn det som følger av dagens lovgivning. Trolig vil det også være en del uklarhet om hvilke regler som gjelder i Norge. Dette er to faktorer som bidrar til at den nye personvernlovgivningen ikke er like tilgjengelig som dagens lovgivning.

Den nye personopplysningsloven er fortsatt på høring, men da loven skal implementere forordningen, kan vi allerede nå vite hvilke endringer som kommer i den nye loven. I det følgende skal det nevnes noen av de sentrale endringer i personvernlovgivningen som kan påvirke et ansettelsesforhold.

• De registrertes rettigheter

Forordningen medfører en presisering og en utdypning av en del rettigheter de registrerte har i dag. En ny regel som er innført, er at informasjon til de registrerte skal gis på en forståelig og lett tilgjengelig måte. Samtykkekravet har også blitt noe strengere. Det er et krav om at samtykke til behandling av personopplysninger må være et aktivt og informert samtykke. I tillegg skal den registrerte informeres om at samtykke kan trekkes tilbake og at det er mulig å gi separat samtykke til forskjellige behandlingsformer. Den enkelte vil også kunne motsette seg behandling av personopplysninger.

• Utvidet ansvar for bedrifter som behandler personvernopplysninger

Personvernforordningen inneholder ikke de samme kravene til internkontroll som dagens personvernlovgivning. Dagens regler erstattes av en mer generell regel om å gjennomføre egnede tekniske og organisatoriske tiltak både ved planlegging og ved gjennomføring for å sikre at personvernforordningen overholdes. Virksomheter skal sørge for et «innebygd personvern» hvor det skal gjennomføres tiltak som sørger for at det kun er nødvendige personopplysninger blir behandlet for det spesifikke forholdet (personvern som standardinnstilling). Det kommer også mer omfattende plikter til å slette personopplysninger, ofte omtalt som «retten til å bli glemt».

• Personvernråd giver (personvernombud)

Enkelte virksomheter vil være forpliktet til å ha en egen personvernråd giver, mens det i dagens lovverk er frivillig å ha dette. Loven vil også inneholde mer detaljerte regler om organisering av personvernråd giveren, hvilke arbeidsoppgaver de skal involveres i m.m.

• Kameraovervåking

Det finnes omfattende reguleringer av kameraovervåking i dagens lovverk. I lovforslaget er det foreslått at disse reglene ikke skal videreføres i den nye personopplysningsloven. Kameraovervåking vil bli regulert av de generelle reglene om behandling av personopplysninger. Imidlertid er det foreslått at det skal tas inn egne regler om overvåking på arbeidsplassen. Hvis dette blir vedtatt, er det noe usikkert om disse reglene skal tas inn i arbeidsmiljøloven eller i personopplysningsloven.

• Innsyn i arbeidstakerens e-postkasse

Også på dette området foreligger det særnorske regler. I motsetning til reglene om kameraovervåking, har departementet foreslått å videreføre reglene om innsyn arbeidstakerens e-postkasse med noen mindre justeringer. De er foreløpig skilt ut som separate regler. Det er fortsatt uklart om dette er regler som skal inntas i arbeidsmiljøloven eller personopplysningsloven.

Til slutt kan det nevnes at Datatilsynet kan ilegge høye overtredelsesgebyrer. Datatilsynet kan gi gebyr på opptil 10 mill. euro (ca. 95 mill. kr). Det er også foreslått at offentlige virksomheter kan bli ilagt gebyrer.

Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Terje Skyvulstad | nestleder i Utdanningsforbundet

FOTO STIG BRUSEGARD

Kunnskap bak beslutninger om barnehage og skole

Lokal handlefrihet er et uttrykk som får noen til å snakke høytidsstemt om folkelig engasjement og demokrati. For andre er uttrykket mer en frase, en politisk kjepphest som kan galoppere i uforutsigbar retning.

Jeg tror mange lærere har opplevd at lokale beslutninger fattes av personer som vil godt, men som har liten kunnskap om det som faktisk skjer i barnehager og skoler. Hvis så er tilfelle, styrker ikke dette verken lokaldemokratiet eller engasjementet. Uansett hva man måtte mene om lokal handlefrihet, er det en forutsetning at den praktiseres på informert måte.

Det er et paradoks at mens regjeringen har et tungt fagapparat til disposisjon, gjennom departement og direktorat med hundrevis av ansatte, har norske kommuner sparsomt med skolefaglig og barnehagefaglig kompetanse. Likevel delegerer staten svært mange viktige avgjørelser til kommunene. Lokal handlefrihet er det viktigste argumentet mot sentrale kvalitetsnormer eller sikringer i loven. Da er det viktig at denne handlefriheten også tuftes på god kunnskap om barnehage og skole.

Ifølge opplæringsloven er kommunene pålagt å ha skolefaglig kompetanse, men det er ting som tyder på at det skorter på kapasiteten. Ifølge en undersøkelse fra 2016, gjort av NIVI-analyse, har over en tredjedel av kommunene mindre enn et årsverk knyttet til den faglige administrasjonen av grunnskolen. Når det gjelder det barnehagefaglige, er det nesten 30 prosent av kommunene som ikke har denne kompetansen i det hele tatt, ifølge en rapport fra Rambøll i 2012. Det er liten grunn til å tro

at dette bildet har endret seg vesentlig. Likevel hører vi sjelden at manglende barnehagefaglig eller skolefaglig kompetanse blir nevnt som et problem for kommuner som ønsker å forbedre resultatene sine. Å styrke denne kompetansen blir heller ikke lansert som et tiltak for å bli bedre. Egentlig syns jeg dette er litt rart.

De som sitter i utdanningsfaglige stillinger i norske kommuner, gjør som regel en veldig god jobb. Men det er ikke mulig for en enkelt person å erstatte et «fagmiljø» som kan stille spørsmål, innhente kunnskap og forankre saker i praksisfeltet. Denne kunnskapsbristen i norske kommuner er alvorlig, både for forvaltningen av avtaleverket og i prioritering av penger eller arbeidsinnsats. Også tilsynsfunksjonen lider under dette. I barnehagesektoren har kommunene ansvar for en stor andel private eiere. Hvordan kan de forvalte dette ansvaret uten barnehagefaglig kunnskap? Jeg mener det er et problem for kvaliteten i barnehage og skole at det er så tynt bemannet i den utdanningsfaglige administrasjonen i kommunene.

Kommunepolitikere har i mange tilfeller ambisjoner om å gripe langt inn i barnehagens og skolens pedagogiske veivalg og vurdering. Det er i seg selv problematisk, og det blir enda vanskeligere når det skorter på kunnskap i utredningsfasen.

Kommunereformen er et tema i dagens politiske samtale. Men heller ikke i denne debatten blir barnehagefaglig og skolefaglig kompetanse i kommunen brukt som argument. Det er egentlig litt rart.

«Lokal handlefrihet er det viktigste argumentet mot sentrale kvalitetsnormer eller sikringer i loven.»

Norge bryter barn og unges rettigheter på flere områder

I høst kom tre rapporter som har undersøkt om barns rettigheter oppfylles i Norge. Norske myndigheter får krass kritikk for blant annet diskriminering av unge asylsøkere.

Norge må levere rapporter til FNs barnekomité med jevne mellomrom. Slik overvåker komiteen at alle land oppfyller FNs barnekonvensjon. Norge leverte sin femte og sjette rapport i 2016, nå suppleres den med rapporter fra Barneombudet, Forum for barnekonvensjonen og en helt egen rapport fra barn og unge selv.

Utdanningsforbundet er én av 50 organisasjoner som er med i Forum for barnekonvensjonen. Forumet har oppmerksomheten rettet mot barns rettigheter i Norge og internasjonalt. For fjerde gang leverer Forum for barnekonvensjonen en supplerende rapport til statens rapport.

Bryter barnekonvensjonen

Alle tre rapportene konkluderer likt med hensyn til de mest alvorlige bruddene på barns rettigheter. Særlig ille er det at barn verken blir hørt i individuelle saker eller på samfunnsnivå. Norge bryter dermed barnekonvensjonens artikkel 12 om retten til å bli hørt.

Utdanningsforbundet har vært særlig opptatt av at Forumets supplerende rapport måtte vise at retten til utdanning brytes med hensyn til asylsøkerbarnas rett til barnehageplass mens de bor på mottak og at ikke alle unge asylsøkere med fullført grunnskole får rett til videregående opplæring. Dette er brudd på artikkel 2 om ikke-diskriminering.

Også samiske barns rettigheter og spesialundervisning har vært tema for våre innspill til forumets arbeid. Vi har også påpekt den dårlige dekningen av skolehelsesøstre.

– Dette er ikke bra nok. Barn og ungdoms livsvilkår er vesentlig for et samfunn. Det er beklagelig at det ikke gjøres nok for å sikre barn og unge god nok tilgang til helsehjelp og at bærekraftmålet om retten til utdanning faktisk ikke gjelder alle i Norge. Her har norske myndigheter en jobb å gjøre, og det bør skje raskt, sier nestlederen i Utdanningsforbundet, Hege Valås.

I barnas egen rapport til barnekomitéen har om lag 800 barn blitt spurt om sine rettigheter og hva de vil forbedre.

De er særlig opptatt av rettighetsbrudd når det gjelder asylbarna, blant annet med hensyn til den barnefaglige kompetansen som mangler i systemet. Voldsutsatte barn og stress som påvirker barns psykiske helse er også tema i rapporten. Den inneholder flere enn 400 råd til myndigheter og politikere om hvordan sikre barns rettigheter bedre.

Belyse rettighetsbrudd

I begynnelsen av oktober skal Barneombudet og Forum for barnekonvensjonen presentere sine funn for barnekomitéen i Genève. Målet med rapportene er å belyse rettighetsbruddene staten har oversett. I mai

Barn og unge asylsøkere i Norge får ikke den samme tilgangen til barnehage og videregående opplæring som norske barn. – Dette er diskriminering og ikke bra nok fra myndighetenes side, mener Utdanningsforbundet. FOTO TORE MEEK/NTB SCANPIX

2018 er det så satt av en hel dag til dialog mellom barnekomitéen og norske myndigheter. Denne dialogen resulterer i FNs barnekomité anbefalinger til Norge om hvordan barnekonvensjonen kan oppfylles på en bedre måte.

– Derfor blir våre supplerende rapporter helt nødvendige for at FNs barnekomité skal få et utfyllende bilde av hvordan det står til med barns rettigheter i Norge, sier Valås.

Den supplerende rapporten fra Forum for barnekonvensjonen inneholder 206 anbefalinger som sivilt

samfunn mener FNs barnekomité bør rette mot Norge for å ivareta barns rettigheter i Norge.

– Dette er ikke en uttømmende oversikt over status for barns rettigheter i Norge, men gir likevel et bredt og sammensatt bilde av de utfordringene som Forum for barnekonvensjonen vil løfte opp. På den måten kan vi sikre at FNs barnekomité og den norske stat er kjent med utfordringene, og gjør noe med dem. Først da kan forpliktelsene i barnekonvensjonen bli fulgt opp, poengterer Valås.

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

- Ja til gratis barnehage, men rør

- Uheldig å sette velferdsgoder opp mot hverandre, sier Hege Valås. ILL. FOTO LINDA CARTRIDGE

- En gratis barnehage skal ikke finansieres gjennom å behovsprøve barnetrygden, slik utvalget som har utredet offentlig støtte til barnefamiliene foreslår, mener Utdanningsforbundet.

- Vi kan ikke finansiere en økt investering i barnehage og skole gjennom innstramminger som rammer barnefamilienes økonomi og levekår, sier nestleder i Utdanningsforbundet, Hege Valås. I innspillet til høringen av NOU 2017:6 «Offentlig støtte til barnefamiliene», stiller Utdanningsforbundet seg positive til forslaget om gratis barnehage, men er kritiske til forslaget om hvordan dette skal finansieres.

Utredningen fra utvalget fremmer en rekke forslag som handler om barnefamilienes økonomiske situasjon, og ett av disse dreier seg om gratis barnehage for alle.

- Uheldig å sette velferdsgoder opp mot hverandre

- Utdanningsforbundet har hatt gratis barnehage som et mål for utdanningspolitikken i mange år.

Arbeidstidsforhandlinger 2017 - skole, SFS 2213

Partene hadde forhandlingsåpning for arbeidstidsforhandlinger skole 19. oktober. Her ble organisasjonenes krav overlevert.

Det er lagt et løp og en prosess, og partene regner med å avslutte forhandlingene i løpet av desember.

Kurs i Utdanningsforbundet

Kurs for samfunnsfaglærere

1. november blir det kurs for samfunnsfaglærere i Lærenes hus. På kurset får du presentert en rekke kreative og elevaktiviserende undervisningsopplegg. I tillegg ser vi nærmere på hvordan fagsamtalen kan benyttes som vurderingsverktøy, og vi diskuterer hva som er sentralt når vi vurderer i faget. Kursholdere er Morten A. Iversen og Eva Kosberg

Les mer om hele vårt kurstilbud på udf.no/kurs

Alle skal med - i arbeidet med utvikling av den lærende barnehage

14. november inviterer vi til kurs i Lærernes hus for ansatte i barnehagen. Ny rammeplan stiller tydelige krav og implementeringen krever igangsetting av prosesser der alle er med. På dette kurset settes søkelyset på hvorfor kollektiv læring er vesentlig når vi skal utvikle en lærende barnehage. Kursholder er Elin Ødegård.

ikke barnetrygden

Det er viktig at all utdanning skal være like tilgjengelig for alle – uavhengig av betalingsevne, sier Hege Valås.

– Barnehage er barns første utdanning, og burde være gratis og tilgjengelig for alle, understreker Valås, og utdyper at det er svært uheldig at utvalget knytter gratis barnehage til en behovsprøving av barnetrygden.

– Det er ingen åpenbar sammenheng mellom disse, sier Valås.

Det er uheldig at ett universelt velferdsgode settes opp mot muligheten for å innføre et annet.

I høringsuttalelsen fra Utdanningsforbundet pekes det på at det over tid har blitt både flere barn i Norge som lever under fattigdomsgrensa og at det er økende inntektsforskjeller. Gratis barnehage og videreføring av barnetrygden er viktige tiltak for å korrigere denne utviklingen. Fordelen med universelle tiltak er at det ikke virker stigmatiserende for utvalgte grupper. Behovsprøvd barnetrygd vil først og fremst ramme aleneførgende foreldre.

Støtter utredning om SFO

Utvalget har også tatt for seg skolefritidsordningen og den rollen en god SFO vil kunne ha for å gi barn like muligheter og også legge til rette for at foreldre kan ha et yrkesaktivt liv.

Utdanningsforbundet sier i sin uttalelse at det er begrenset kunnskap om hvordan dagens skolefritidsordning fungerer, men det er likevel kjent at

det er betydelige forskjeller mellom kommunene i hvordan tilbudet er. Forbundet mener at mye av dette skyldes fravær av nasjonale krav til innholdet i ordningen.

– Utdanningsforbundet mener at også SFO på sikt må bli gratis. SFO bidrar til barns trivsel, sosiale utvikling og til inkludering. Vi støtter derfor forslaget om at innholdet i SFO-tilbudet må utredes, forklarer Valås.

Utdanningsforbundet sier i tillegg at det må stilles krav om pedagogisk kompetanse for ledere i SFO, og at man må øke antall ansatte for å styrke innholdet og den pedagogiske kvaliteten på tilbudet.

Utdanningsforbundets innspill

I høringsuttalelsen har Utdanningsforbundets tatt for seg forslagene med størst relevans til barnehage- og utdanningspolitikken. Innspillene kan oppsummeres slik:

- Utdanningsforbundet støtter forslaget om gratis barnehage. Dette skal ikke finansieres gjennom behovsprøving av barnetrygden
- Utdanningsforbundet støtter ikke forslaget om kvartalsvise barnehageopptak
- Utdanningsforbundet støtter forslaget om å avvikle kontantstøtten
- Utdanningsforbundet mener at SFO på sikt må bli gratis og støtter forslaget om at innholdet i SFO-tilbudet må utredes

Vurderer du å endre dine forsikringer?

Register dine endringer i god tid før årsskiftet.

FOTO ANNA-JULIA GRANBERG

Nå er tiden inne for gjennomgang av dine forsikringer og kontaklinformasjon.

Utdanningsforbundets forsikringer har hovedforfall 31.12. og dine forsikringer vil automatisk fornyes ved denne datoen. Ønsker du å gjøre endringer, er det en god idé å gjøre det allerede nå, ettersom forsikringsdokumentene for 2018 produseres i god tid før hovedforfall. Gjør du endringer innen 13. november er du sikker på at du mottar oppdaterte forsikringsdokumenter for neste år.

Oversikt over dine forsikringer finner du på Min side på udf.no. Her kan du enkelt endre, stoppe og bestille nye forsikringer. På Min side kan du også endre din kontaklinformasjon eller arbeidsgiver dersom du har nytt telefonnummer, ny adresse eller har byttet jobb i løpet av 2017.

Barn utsatt for seksuelle overgrep og vold

6.–7. november arrangerer vi kurs i Lærernes hus der temaet er barn og unge som er utsatt for seksuelle overgrep og vold. Målsettingen med kurset er å gi deltakerne innsikt og forståelse for de utsatte barnas situasjon. Hva er det som bidrar til fortielse av traumatiserende barndomsopplevelser? Hvordan vi kan motvirke hemmeligholdelse? Hvordan møte krenkede barn og deres foresatte? Kursholdere er Siri Søftestad og Øivind Aschjem.

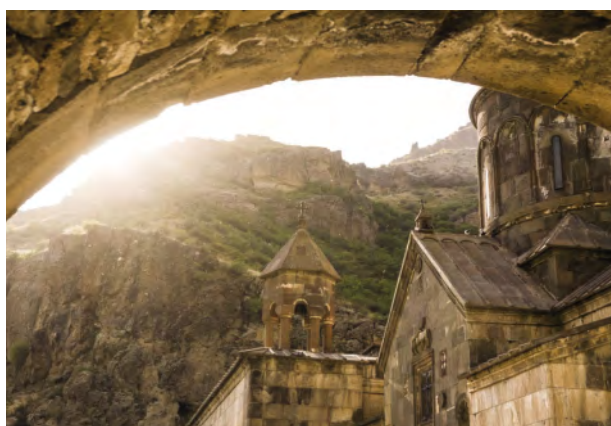

Hvordan skal du som arbeider i barnehage og skole møte krenkede barn? FOTO INGRAM

Georgia og Armenia

– I samarbeid med Utdanning.

**STOR
UTFLUKTS-
PAKKE**

Georgia og Armenia byr på prektige landskaper, spennende gastronomi, gjestfrihet og oldtidsbyer spekket med kirker og klostre. Møt en uberørt verden som ennå ikke er preget av masseturismen.

Høydepunkter:

- Bo sentralt i de to hovedstadene Jerevan og Tbilisi
- Majestetiske Kaukasus
- Fabelaktig mat – georgisk vin og armensk cognac
- Ett eldorado for kulturinteresserte
- Innholdsrik og inkludert utfluktpakke

Avreise 27. april, 4.mai, 1. og 8. juni 2018

11 dager fra kr 14.995,-

Alt dette er inkludert:

- Fly Oslo-Tbilisi t/r
- Transfer flyplass-hotell t/r
- Alle skatter og avgifter
- Gode og sentrale hoteller i Jerevan og Tbilisi
- De fleste måltider
- Stor utfluktpakke
- Norsk reiseleder

**NYE
AVGANGER**

Les mer og bestill på www.vitusreiser.no
eller ring 09215 (mandag–fredag kl. 8.30–15.30)

Medlem av RGF dk

Vitus
REISER FOR VOKSNE